

ԼՈՒՅՍ

Մշակութային և հասարակական ամսագիր

لويس

LOUYS

Armenian Monthly

ISSN 1682-5446

**Ո՛Վ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ
ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆԴ ՄԻԱՅՆ ՔՈ
ՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ՄԵՋ Է
ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԻ ՎՐԱ ԵՎ
ՈՉ ԹԵ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ
ՀԱՅՐԵՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՐ ԱՊԱԳԱՆ
ԿԵՐՏՈՂ ՄԻԱԿ ՀՈՒՅՍՆ Է**

179, Oqnuunu 2013 p. No 179, August 2013 ۱۷۹ امرداد ماه ۱۳۹۲ شماره

Այս համարում

Հայերեն բաժին

- 1- Իրանահայ Համայնք.....1
- 2- Հայաստան.....4
- 3- Արցախ.....9
- 4- Արեւմտյան Հայաստան.....9
- 5- Միջազգային.....16
- 6- Մշակույթ 22
- 7- Խոհեր.....27
- 8- Գծանկարչություն.....27
- 9- Հայերեն-պարսկերեն առաձանձի.....27

Պարսկերեն բաժին

- 1- Լուրեր.....1-5

Շապիկի առաջին էջում` Հայրենի Երիտասարդությունը մեր ապագան կերտող միակ հույսն է

Վերջին էջում` Լույս է տեսել Էդ. Բաղդասարյանի «Հայ Պետականության Պատմություն»-ը 7 հատորով Իրանահայ Համայնքի Ամբողջական Պատմությունը 10 հատորով

Համար 179, Օգոստոս 2013 թ.

No. 179, August 2013

ماهنامه لویس - شماره ۱۷۹ مرداد ماه ۱۳۹۲

ԼՈՒՅՍ

Մշակութային եւ հասարակական ամսագիր

Արտոնատեր եւ գլխավոր խմբագիր`

Էդ. Բաղդասարյան

Փոստարկը 15875-9488 Թեհրան - Իրան

Էլեկտրոնային փոստ` louys_monthly@yahoo.com

Ինտերնետային հասցեն` www.louysonline.com

LOUYS

Armenian Cultural and Social Monthly

License-holder and Editor-in-Chief

Ed. Baghdasarian

www.Edic-Baghdasarian.com

POBox 15875-9488 Tehran – Iran

E-mail : louys_monthly@yahoo.com

Internet : www.louysonline.com

Թերթի Փինը` Հատավաճառ - 5000 ռիալ
Բաժանորդագրություն`

**Իրան`** մեկ տարի` 60,000 ռիալ

**Արտասահման`** մեկ տարի` 50 ԱՄՆ դոլար

Հոդվածների հեղինակների կարծիքները կարող են չհամընկնել խմբագրության տեսակետներին:
Արտատպության դեպքում հղումը «ԼՈՒՅՍ» - ին պարտադիր է:

Եգիպտոսը հայտնել է հայերի ցեղասպանության փաստը ճանաչելու մտադրության մասին

Օգոստոս 18, 2013 | 17:43

Եգիպտոսի ժամանակավոր Նախագահ Ադիլ Մանսուրը հայտարարել է Եգիպտոսի կողմից Օսմանյան Թուրքիայում հայերի նկատմամբ իրականացված ցեղասպանության փաստը ճանաչելու մտադրության մասին:

«ՄԱԿ-ում մեր ներկայացուցիչները կստորագրեն փաստաթուղթ, որով կճանաչեն թուրք գինվորականների կողմից իրականացված հայերի ցեղասպանությունը, որին մեկ միլիոն մարդ է զոհ գնացել», - [Twitter](#)-ի իր էջում գրել է Մանսուրը:

Ավելի վաղ Եգիպտոսը չէր հայտարարել Թուրքիայի հետ «Բարեկամական ծով» անվանումով զորավարությունները, որոնք Նախատեսված էին հոկտեմբերի 21-28-ին: Եգիպտոսի ԱԳՆ աղբյուրները հայտնել են, որ պլանային զորավարությունների չէր լինի հայտարարելը կապված է Թուրքիայի թշնամական հայտարարությունների ու գործողությունների հետ:

Եգիպտոսում Նախագահ Սուրսիի տապալումից հետո Թուրքիան սկսել է շատ խիստ քննադատության ենթարկել Եգիպտոսի ժամանակավոր իշխանություններին: Թուրքիան հայտարարել է, որ Եգիպտոսում ուժայինները իսկական «ջարդ» են իրականացրել երկրում: Կահիրեն, իր հերթին, մեղադրում է Անկարային Եգիպտոսի ներքին գործերին միջամտելու փորձերի մեջ, հաղորդում է «ԻՏԱՆ-ՏԱՍՍ»-ը:

Հիշեցնենք, որ օգոստոսի 15-ին, երկու երկրները հետ են կանչել իրենց դեսպաններին:

Քաղաքապետարանի դիմաց շարունակում են անժամկետ նստացույցը

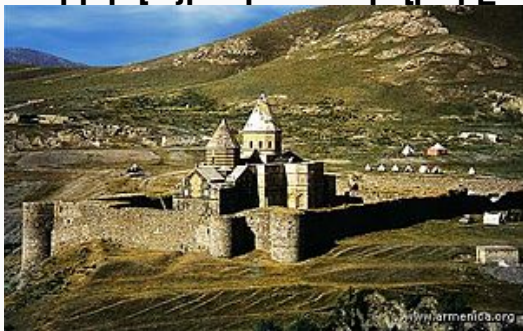
29 Հուլիսի 2013 - 16:11

Վահագն Մինասյանը, Գոռ Առաքելյանը և Մուրեն Մահակյանը քաղաքապետարանի դիմաց շարունակում են անժամկետ նստացույցը

Այն հարցին՝ արդյոք ակտիվիստները կմասնակցե՞ն քաղաքապետարանի կողմից ստեղծվող նոր հանձնաժողովի աշխատանքներին, որը միտված է կարգավորելու տրանսպորտի ոլորտը, Վահագն Մինասյանն ասաց. «Նստացույց անցկացնող երեքիցս ոչ ոք չի ընդգրկվի այդ հանձնաժողովների մեջ, քանի որ մենք չենք պատրաստվում մեկ սեղանի շուրջ նստել և բանակցություն վարել քրեաօլիգարխիկ, հանցավոր տարրերի, ապօրինի որոշումներ կայացրած և կիրառել փորձող անձանց հետ: Երբ կկատարվեն մեր կողմից հստակ ձևակերպված պահանջները, այդ ժամանակ կանդրադառնանք մյուս հարցերին»:

Իրանահայ Դամայն

Առաջին անգամ հրապարակվելու են Իրանի Սբ Թադեի հայկական վանքի արխիվային փաստաթղթերը

Առաջին անգամ հրապարակվել են 3ՈւՆԵՍԿՕ-ի Համաշխարհային ժառանգության ցանկում ընդգրկված Իրանի Սբ Թադեի հայկական վանքի արխիվային փաստա

թղթերը Իրանի Արթագրչրջանում, Մակու քաղաքի մոտ: Ավելի վաղվանքը նաև եղել է ՀԱԵ Ատրպատականի առաջնորդարանը, հայտնում է Բլագովեստ-ինֆոն:

Փաստաթղթերի մեծ մասը Իրանում ՀԱԵ այնժամանակվա ղեկավար՝ արքեպիսկոպոս Ներսես Մելիք-Թանկյանին (1913-1948) հասցեագրված նամակագրությունն է: Նամակներում հայապատգամավորները, բնակավայրերի ավագանու անդամները դիմում են արքեպիսկոպոսին խորհրդի և հրահանգների համար: Բացահայտվում են նաև կոնֆլիկտային իրավիճակները այս կամ այն հարցի շուրջ Ատրպատականի թեմի, Իրանի Մակու քաղաքի սարդարի և գեղջուկների միջև:

Ամեն տարի հուլիսին հայերը ուխտագնացություն են կազմակերպում դեպի Սբ Թադեի վանք, այս տարի այն նախանշված է հուլիսի 4-6:

Անթիլասում ձեռնադրված առաջին Իրանահայ կուսակրոնը

Հայր Վահրիճ Աբեղա Ղարախանյան

Կիրակի 23 հունիսի 2013թ.-ին, Անթիլիասի Մայրավանքում, Մուրբ եւ Անմահ Պատարագի ընթացքում, երեք սարկավազներ օծվեցին ու ձեռնադրվեցին կուսակրոն քահանա, որոնցից առաջինը իրանահայ բրշ. Սեբաստիա սրկ. Ղարախանյանը վերանվանվեց Ս. Վահրիճաբեղա:

Այս լուրը թեև առաջին հայացքից սովորական է թվում, սակայն հաշվի առնելով այն փաստը, որ 1958թ.-ի Ս. Էջմիածնի գերակայության դեմ՝ եկեղեցական դավադրական բաժանումից հետո, որին դեմ կանգնեց ողջ իրանահայ համայնքը և մանավանդ ամբողջ եկեղեցական դասը, այսօր, Ս. Վահրիճաբեղա Ղարախանյանը Անթիլիասում օծված անդրանիկ իրանահայ կուսակրոնն է, այդ դեպքում լուրը ինքնաբերաբար ստանում է հատուկ կարևորություն:

Հայր Վահրիճ Աբեղա Ղարախանյանը, ավագանի անունով Սեբաստիա, ծնվել է 1991 թ.-ին, Թեհրանում: Նա

գավակն է Ս. Կոմիտաս քին. Ղարախանյանի եւ տիրուհի Լիդուշի:

Նախնական կրթությունը հերթաբար ստացել է ծննդավայրի «Մասուն» մանկապարտեզ-նախակրթարանում, «Նաիրի» ազգային տարրական եւ ապա ուղեցույց դպրոցներում: Այնուհետեւ, 2005թ. հոկտեմբերին, 14 տարեկան հասակում ընդունվել է Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության Պիկֆայայի դպրեվանք եւ մեկնել Լիբանան:

2009թ.ին ավարտել է ժառանգավորաց քառամյա բաժինը եւ մուտք գործել ընծայարան, 2010թ.-ին ձեռնադրվել կիսասարկավագ: Իսկ 2011թ.-ին, Ս. Նորայր եպիս. Աշգյանի ձեռամբ, ձեռնադրվել է սարկավագ, 2012-ին ավագ սարկավագ:

2011թ.-ին Լիբանանում երկրորդական բաժնի հայ աշակերտության մեջ կազմակերպված ասմունքի մրցություններում գրավել է առաջին տեղը: Տարբեր թեմաներով ելույթներ է ունեցել Բեյրութի ռադիո «Մևան»-ում: 2013թ.-ի հունիսի 13-ին հաջողությամբ ավարտել է դպրեվանքի ութամյա դասընթացները եւ հունիսի 23-ին Ս. Շահե եպիս. Փանոսյանի ձեռամբ օծվել, ձեռնադրվել է եւ վերանվանվել Ս. Վահրիճ Աբեղա Ղարախանյան:

Հայր Վահրիճը Անթիլիասում ձեռնադրված իրանահայ առաջին կուսակրոնն է, ու նաեւ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության միակ միաբանը, ում բառերը, որպես արեւելահայի, ավելի պարզ ու հարագտ կինչէն իրանահայի սկանջին:

Խոսրովա գիւղի Ս. Սարգիս եկեղեցին՝ բարւօք վիճակում

10/06/2013 16:29:00

Մավմաստին էլ պէտք է «հազար ու մի» եկեղեցիներ ունենալու փառքի կոչումին արժանացնել մեր պատմութեան գրքում:

Իրարու շատ մօտիկ, ո՛չ միայն հարեւան գիւղերում, այլ նոյն գիւղի տարբեր փողոցներում երբեմն կառուցած եկեղեցիներ կան Մավմաստում, այն տպաւորութիւնը թողելով այցելուի վրայ, թէ այստեղում ապրած հայութեան կա՛մ հաւատքը շատ է եղել, եւ կա՛մ ուրիշ գրադում չի՛ եղել նրանց համար...

Զարթացուցիչ այս նախաբանից յետոյ անցնենք Մավմաստի Խոսրովա գիւղի Ս. Սարգիս եկեղեցին, որտեղ այցելեց Ատրպատականի Հայոց Թեմի Առաջնորդ՝ Գեղպ. Ս. Գրիգոր Ծ. Վրդ. Չիֆթճեանը Ուրբաթ 7 Յունիս 2013-ի առաւօտուն, եկեղեցու չափագրումը եւ տեղագրումը կատարելու համար, ինչպէս նաեւ ընդհանուր քննութեան ենթարկելու կառոյցի ներկայ իրավիճակը:

Ստորեւ Թեմակալ Առաջնորդի տեղագրութիւնը.-

«160 քիլոմետր քշելով Թարիզից հասանք Մավմաստի Խոսրովա գիւղի Ս. Սարգիս եկեղեցին, որ յարաբերաբար այլ եկեղեցիների, աւելի լաւ վիճակում է գտնուում: Շրջափակը ունի փայտեայ դարպաս, իսկ եկեղեցու հոգատարութիւնը յանձնւած է կողքի քուրդ հարեւանին, որ տարածքը հաւանական բարբարոսութիւնից փրկելու համար, իր պահապան հսկայ շունը կապել է բակի մի անկիւնում:

6x10 մետր ներքին տարածութեամբ եւ 6 մետր բարձրութեամբ հողաշէն եւ փայտածածկ եկեղեցու կառուցումը իրականացել է 1717 թիին: Տարբեր դարերում զանազան չափի վերանորոգումների է ենթարկել: Առաջին վերանորոգումը որը հիմնական է եղել, ուղակի հիմքից վերստին կառուցելու աշխատանք լինելով, 1832 թիին, բարերար Մկրտիչ Մեվլիեանի անունով մի արձանագրութիւն է թողւել արեւմտեան ճակատի միակ դրան վերեւ. «ՇՆՈՐՀԻՒ ՏԵՍՈՒՆ ՄԵՐՈՅ. ՅԻՍՈՒՍԻՒՄ ԲԵՐԵՍՏՈՍՄԻ/ ԵՒ ԱՐԴԵԱՍԲ. ՊԱՐՈՆ ՄԿՐՏԻՉ ՄԵՆՎԻԵԱՆ/ ՀԱՄԱՏԱՆՅՈՅ. ՇԻՆԵՑԱԻ Ս. ՍԱՐԳՅՊԵՏՄ/ ԵԿԵՂԵՑԻՍ ՀԱՅՈՅ. Ի ԹՎԻՆ 1832 ԱՄԻ՛»:

Սոյն արձանագրութեան ցածում կայ մի այլ արձանագրութիւն, որը 1900-ի 22 Յունիս թւականն է կրում: Այստեղ յիշատակւում է մի զանգ եւ զանգակատուն, բարերարի անունով: Ուրեմն, եկեղեցին ունեցել է նաեւ զանգակատուն, որը 1900-ին է կառուցւել, հետեւեալ արձանագրութեամբ. «ՅԻՇԱՏԱԿԷ ԶԱՆԿՅՊԵՏ/ ԵՒ ԶԱՆԳԱԿԱՏՈՒՆԴ ԱԼ/ ԽԱԹՈՒՆԴ՝ ՅՈՒՄԱՆ ԻՆԿԱԾ (Իճ կամ ՔՎՅ)ՆԱՆԵԱՆ 1900 22 ՅՈՒՆԻՍԻՄԻ՛»:

Ներկայիս եկեղեցին զանգակատուն չունի, այլ քառանկիւն հողաշէն մի կառոյց է: Դրա վերջին վերանորոգութիւնը կատարւել է 1955 թիին, Պրն. Միքայէ Մահակեանի բարերութեամբ, ի յիշատակ իր ծնողների: Վերանորոգութեանը հսկել է Պրն. Գաբրիէլ Մահակեանը. «ՍՈՅՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈՂԳԵՑ/ Պ. ՄԻՔԱՅԷԼ ՍԱՀԱԿԵԱՆԸ/ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԻՐ ԾՆՈՂՆԵՐԻ/ Պ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ/ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՍԲ/ 19 ՄԱՅԻՄԻ 1955.Թ ԽՈՍՐՈՎԱՄ:»: Այս վերանորոգութեան ընթացքում եկեղեցին սալաշատակւել է նաեւ, մինչեւ խորանի բեմի ճակատը:

Վերոյիշեալ այս արձանագրութիւններից վերեւ կան երկու զարդախաչեր, որոնք վերանորոգութեան տարբեր առիթներով ամրացւել են եկեղեցու ճակատին:

Շրջափակում, հանգստի քարերի մօտ մնացած մի քար ենք նշմարել սեւ բազալից, որի վրայ կայ հետեւեալ արձանագրութիւնը. «ՄԱՄՆԱԿԻՅ ԴԱՆԻԷԼ

ՄԱՀԱԿԵԱՆ»: Սոյն միատողեայ մէկ մետրանոց քարը համեմատելով եկեղեցու դրան երկու կողմերի սիւների հետ, գտանք որ դա այդ սիւների վերի միացման մասն է եղել, իր վրայ ունենալով այդ սիւների հանգչելու փորած տեղերը: Մեր եկթաղութիւնն է, թէ եկեղեցու կառուցման ընթացքում իր օժանդակութիւնը բերած այս անձի անունը մոռացութեան տրած լինելով, հետագայում աւելացած է այնտեղ:

Եկեղեցու կտուրի ծանրութիւնը պահելու համար, կենտրոնում երկու գերաններ են դրել իիբրեւ յենակ: Իւրաքանչիւր պատի վրայ բարձր դիրքով կան մեկական պատուհաններ: Խորանի յետեւի պատուհանը կամարաձեւ: Խորանը փայտեայ է, ու խնամքով պահած սփռոցով ու համեստ զարդերով: Խորանի բեմի առջ, ցածի կենտրոնում կայ մի գեղաքանդակ զարդախաչ: Խորանի կողքի խորշերից բացի, եկեղեցին ունի նաեւ մէկ այլ խորշ մուտքի դրան ձախ կողմում, որը նախապէս հաւանաբար եղել է մկրտարանի խորշը, իսկ ներկայիս փակուել է աւագանի խոռոչը:

Տէր Ասատուր Պետրոսեան, Տէր Օհանէս քահանաները ծառայել են 1800-ականներում եւ իրենց յաւիտենական հանգիստը մտել ու թաղուել եկեղեցու մուտքի դրան դրսի աջ կողմում: Իւրաքանչիւր քահանայի հանգստի քարի գլխին կայ մի սովորական խաչքար: Մնացած հանգստի քարերը առհասարակ Սահակեան գերդաստանին են պատկանում, որը ինչպէս մեր ենթադրութիւնն է, եկեղեցու գլխատր բարերարներն են եղել: Նրանցից մէկի՝ Աբրահամի տապանաքարի աջ կողմում մի հրացանակիր ձիաոր է քանդակուել: Նա կրում է մի զինուորական գլխարկ, որը նշանակում է թէ նա սովորական որսորդ չի, այլ շատ հաւանաբար ռստիկան: Ապրել է 1800-ական թերին:

Եկեղեցու համար ելեքտրականութեան հոսանք ապահովուել է 1991 թ. .:

Սանամերիկ գիւղի Ս. Սարգիս եկեղեցու հարեւանները կարօտով յիշում են հայերին

10/06/2013

Շաբաթ 8 Յունիսի 2013-ին, Ատրպատականի Հայոց Թեմի Առաջնորդ Գերայ. Տ. Գրիգոր Մ. Վրդ. Չիֆթճեանը հետազոտական այց տւեց Մալմաստի նախկին հայաշատ Սանամերիկ գիւղի Ս. Սարգիս եկեղեցիին, որը 1758-ին է կառուցւել: Ստորեւ Թեմակալ Առաջնորդի կատարած տեղագրութիւնը.-

«185 քիլոմետր Թաւրիզից քշելով, օրւայ տայ ժամին հասանք Սանամերիկ: Փողոցներից մէկի մէջ, մի թէյատան առաջ տարեցներ հաւաքւած զրուցում էին: Հազիւ իմացած մեր հայ լինելը, կարօտի ողջագուրումներով փաթաթեցին մեր վզին, իրենց նախկին հարեւանների՝ Արտաւազի, Արտաշէսի, Համբարձումի եւ անվերջանալի անուանաշարքով անձերը յիշելով, որոնց հետ ապրել էին նոյն այդ գիւղում: Անոնք անվերջ մատնացոյց էին անուն տներ, հողամասեր, որոնք էս կամ էդ հային էին պատկանել, միշտ «վա յ, վա յ» բացազանչութիւնը աւելացնելով, ու արտայայտելով մեծ կարօտ անցեալի հայ բնակչութեան նկատմամբ:

«Նրանցից մէկը՝ ամենէն տարեցը անմիջապէս ընդառաջելով մեր փափաքին, մեծ հաճոյքով առաջնորդեց մեզ գիւղի այժմու ծայրամասային շրջանը, որտեղ էին գտնուում հայոց եկեղեցու աւերակները: Մա միակ գիւղն էր ցարդ մեր այցելւածներից, որտեղ բոլոր հարեւանները ցաւով յիշեցին հողաշէն եկեղեցու հետզհետէ ինքնափուլ լինելը:

«Հողաշէն եկեղեցուց մնացած միակ պատի բեկորը Արեւելեան պատը՝ խորանի յետեւի մասն է: Նոյն դարաշրջանում կառուցւած եկեղեցիների չափով ու նմանութեամբ մի եկեղեցի է եղել Ս. Սարգիսը, փայտածածկ ու գերանաշէն կտուրով: Եկեղեցու հիմքերի ուսումնասիրութիւնից ի յայտ եկաւ, թէ սա 6x8 տարածքով մի փոքր եկեղեցի է, հաւանաբար 5 մետր բարձրութեամբ: Գերանների մի մասը դեռեւս մնում էր, իսկ մուտքի դրան երկու կողմերի սեւ բազալից յղկւած երկու քարերը կանգուն էին, ցոյց տալով եկեղեցու մուտքը:

«Յուզիչ անակնկալ էր բոլորի համար, երբ մուտքի դրան մօտ եկեղեցուց թափած սուրբ հողերի տակ թաղւած մի կիսակամար նշմարեցինք, դարձեալ սեւ բազալից, որի վրայ մետրոպատառ հայոց լեզուն երեւաց յանկարծ: Եկեղեցու դրան թագն էր այդ կամարը, իսկ արձանագրութիւնը՝ 1835 թիւն, եկեղեցու վերանորոգութեան առիթով թողած էր բարերարը:

«Արձանագրութեան տառերի փոսերում հողը քարացած լինելով կարելի չէր ընթերցել: Գիւղացի կանայք մեծ ուրախութեամբ սափորներով ջուր եւ աւել բերեցին ու մեզ հետ միասին նախ սրբեցին եւ ապա լւացին ու մատներով փորեցին հայերէն այբուբենի տառաձեւերը, բացայայտելով հետեւեալ համեստ արձանագրութիւնը, գրաբար լեզուով.

“ՎԵՐՍՏԻՆ ՆՈՐՈԳԵՑԱԻ Ս[ՈՒՐ]Բ. ՍԱՐԳԻՍ/ ԵԿ[ԵՂԵՑԻՍ]. ԱՐԴ[ԵԱՄԲԲ] ՀԱՍԲ[ԱՐՁՈՒՍ] ՀՈՎՍԵՓԵԱՆԻ/ 1835թ.”:

«Եկեղեցու աւերակների մէջ մեր աղօթքը կատարելով երբ պիտի հեռանայինք գիւղից, անկարելի եղաւ մերժել գիւղացիների հիւրասիրութիւնը, որը գիւղի նախկին հայ բնակչութեան նկատմամբ կարօտի երկրորդ արտայայտութիւնը եղաւ»:

Հայաստան

**Ի՞նչ բնույթ պետք է ունենա Հայոց
ցեղասպանության փոխհատուցումը.
պարզաբանում է Աղվան Հովսեփյանը**

Հուլիս 05, 2013 | 16:35

Հայ իրավաբանների խնդիրներից մեկը Հայոց ցեղասպանության կազմակերպիչների, դրդիչների եւ օժանդակողների բացահայտումն է: Այս մասին, այսօր՝ հուլիսի 5-ին, «Հայոց Ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին ընդառաջ» խորագրով Իրավաբանների համահայկական երկրորդ համաժողովի ժամանակ հայտարարել է Հայաստանի գլխավոր դատախազ Աղվան Հովսեփյանը: Համաժողովը կազմակերպել է Մփյուռքի նախարարությունը:

«Խոսելով Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման եւ դատապարտման մասին՝ մենք հիմնական պատասխանատու ենք համարում Թուրքիային: Թուրքիան, իրավաբանական լեզվով ասած, ոճրագործության կատարողն է: Եվ դա այդպես է: Բայց մենք՝ իրավաբաններս, լավ գիտենք, որ ոճրագործները հաճախ ունենում են հանցակիցներ՝ կազմակերպիչներ, դրդիչներ, օժանդակողներ: Իսկ եղել են արդյոք անհատ անձինք, միջազգային բացահայտ կամ գաղտնի կազմակերպություններ, ժողովուրդներ եւ պետություններ, ովքեր կազմակերպել, օժանդակել կամ դրդել են Հայոց ցեղասպանությունն իրականացնողներին: Եվ գլխավորը՝ ինչ նպատակով: Գրականության մեջ արդեն հայտնվել են որոշ տեղեկություններ Հայոց ցեղասպանության կազմակերպիչների, օժանդակողների, նույնիսկ համակատարողների մասին: Բայց այդ տեղեկություններում բարձրաձայնված միջազգային կազմակերպությունների եւ պետությունների մասին ես առայժմ լռում եմ, քանի որ դրանք սոսկ վարկածներ են, որոնք իրավական լուրջ հետազոտությունների կարիք ունեն», - հայտարարել է ՀՀ գլխավոր դատախազը:

Ինչ վերաբերում է Հայոց ցեղասպանության հետեւանքների վերացման իրավական հարցերին, ապա

Ա.Հովսեփյանի խոսքով, այստեղ էլ հայ իրավաբանները լուրջ անելիքներ ունեն:

«Այստեղ մի շարք իրավաբանական խնդիրներ են ծագում: Անվիճելի է, որ Հայոց ցեղասպանության հետեւանքների վերացումը կապված է փոխհատուցման հետ: Ի՞նչ բնույթ պետք է ունենա այդ փոխհատուցումը, գուտ բարոյական, թե՞ նաեւ գույքային եւ տարածքային: Ինչպիսի՞ն է փոխհատուցում ստացող սուբյեկտների շրջանակը: Այն պետք է ընդգրկի ցեղասպանության զոհերի ժառանգներին, Հայ առաքելական Եկեղեցուն, Հայաստանի Հանրապետությանը, թե՞ բոլորին միասին: Իմ խորին համոզմամբ, ցեղասպանության զոհերի ժառանգները պետք է նյութական փոխհատուցում ստանան, Հայ Եկեղեցուն պետք է վերադարձվեն Թուրքիայի տարածքում հրաշքով կանգուն մնացած եկեղեցիները եւ եկեղեցապատկան հողերը, Հայաստանի Հանրապետությունը պետք է ստանա իր կորցրած տարածքները եւ այլն: Բայց այդ բոլոր պահանջները պետք է ունենան անթերի իրավական հիմնավորումներ», - ընդգծել է գլխավոր դատախազ Ա.Հովսեփյանը:

**Թուրքիայի ԱԳՆ-ն բողոքում է Աղվան
Հովսեփյանի հայտարարությունից**

13 Հուլիսի 2013

Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարարությունը պաշտոնական հաղորդագրություն է տարածել, որով իր դժգոհությունն է հայտնել ՀՀ գլխավոր դատախազ Աղվան Հովսեփյանի հայտարարությանը, որով նա խոսում էր պատմական հայկական տարածքների վերադարձի մասին:

Հաղորդագրության մեջ նշվում է, որ բարձրաստիճան պաշտոնյայի (ՀՀ գլխավոր դատախազի) այս հայտարարություններն անընդունելի են և հակասում են ՄՄԿ-ի և ԵԱՀԿ-ի սկզբունքներին, որի անդամ է նաև Հայաստանը:

«Պետք է շատ հասկանալ, որ ոչ ոք իրավունք չունի Թուրքիային հողային պահանջներ ներկայացնել», - նշված է հաղորդագրության մեջ:

**Հայաստանը ձեռք է բերել չինական
AR 1A համալիրներ**

19 Օգոստոսի 2013 - 17:50

Համազարկային կրակի այս հրթիռային համալիրը ռուսական Շմերս-ի արդիականացված տարբերակն է: «Ազատության ռադիոկայանի տեղեկություններով, Հայաստանի զինված ուժերը համալրվել են համազարկային կրակի հրթիռային նոր համալիրներով, որոնց հեռահարություն հասնում է մինչև 130 կիլոմետրի: Մեր աղբյուրները, սակայն, չեն նշում համալիրների կոնկրետ թիվը հավելելով, թե խոսքը չինական արտադրության AR1A համալիրների մասին, որոնք

համարվում են ռուսական նմանատիպ Շմերս համալիրների արդիականացված տարբերակը, ավելի հեռահար են, քան Շմերս-ները, և որոնց մշակման գործում իրենց մասնակցությունն են ունեցել նաև Ռուսաստանի ռազմաարդյունաբերության համալիրի ձեռնարկությունները:

Վերջերս, հիշեցնենք, հայտնի դարձավ, որ Ադրբեջանը Ռուսաստանից ձեռք է բերել Շմերս համալիրներ: «Ազատություն» ռադիոկայանի հարցին ի պատասխան, Հայաստանի պաշտպանության նախարարի մամուլի քարտուղար Արծրուն Հովհաննիսյանը ո՛չ հաստատեց, ո՛չ էլ հերքեց AR1A նոր համալիրների ձեռքբերման մասին տեղեկությունը:

«ՀՀ ՋՌԻ-երը մշտապես համարվում են նորագույն զինատեսակներով և բարձրացնում են մարտունակությունը: Այդ ձեռքբերումների մասին հանրությունը իրազեկվում է պարբերաբար: Մենք ունենք համալրման և ձեռքբերումների մեր հստակ պլանները և հետևում ենք դրանց», - ասաց Հովհաննիսյանը: Հիշեցնենք, պաշտպանության նախարար Մեյրան Օհանյանը բազմիցս հայտարարել է, թե նոր սպառազինությունների ձեռք բերման գործում Հայաստանի ռազմական գերատեսչությունը շեշտը դնելու է հեռահար և ճշգրիտ համակարգերի վրա: HayNews.am

Եթե ցանկանան սորից բարձրացնել զինը, պահանջով հանդես գանք, որ տրանսպորտի զինը լինի 80 դրամ

26 Հունիսի 2013 - 11:40

Երբ լսում ենք գծատերերին, պարզվում է, որ դա սարսափելի աշխատանք է. մարդիկ տակ են տալիս ու տակ են տալիս, բայց չէ որ այդ գծատերերը գեներալներ են, պատգամավորներ են, իշխող կուսակցության անդամներ են և Հենրիկ Նավասարդյանի եղբոր ընտանիքն է:

Այսպես արձագանքեց այսօր մամուլի ասուլիսում հեռուստամեկնաբան Պետրոս Ղազարյանը գծատերերի կողմից հնչող բողոքներին: «Չի կարող այդպես լինել: Մեր գծատերերը գիտեն, որ այն

դարձել է փակ ակումբ, և մեզանից որևէ մեկը չի կարող գնալ և գծի տեր դառնալ: Դրա համար դուք պետք է լինեք իշխանության մերձավոր: Եթե դա վատ բիզնես է, թող մրցույթ լինի, գուցե գալիս է նոր կազմակերպություն, որն ավելի լավ պայմաններ է առաջարկում, չկա ռեալ մրցույթ, հասկանում ե՞ք», - ասաց նա: Պետրոս Ղազարյանը նշեց, որ որևէ մեկը չի կարող ասել, թե որքան է տրանսպորտի ոլորտում շրջանառությունը. «Երեկ մի գազել անցավ, մեջը մի 25 հոգի մարդ կար, մի քանի հետույք էլ լուսամուտից դուրս էր ցցված, երեք շարք մարդիկ էին. Ո՞վ կարող է ասել, թե որքան եկամուտ է եղել այդ մեկ գազելից: Երբ խոսում ենք ծախսերից, եկամուտներից, պետք է ռեալ իմանանք, թե որքան է շրջանառությունն այս բիզնեսում, բայց իրենք գրել են 14-16 հոգի, որը իրականում սուտ է: Ստվերից երբ հանեն, այդ ժամանակ կխոսենք՝ բիզնեսը վնասակար է, թե ոչ»: Անդրադառնալով պահեստամասերի թանկացմանը, որը հիմնական պատճառաբանությունն է թանկացումների համար՝ Պետրոս Ղազարյանը նշեց. «Ինչու մեր հարևան Վրաստանում այդ նույն պահեստամասերը 2-3 անգամ էժան են: Ռազմիկ Զոհրաբյանն ասում է՝ Ռուսաստանն է թանկացնում, որ Հայաստանում խժոժություններ լինեն, իսկ մենք էլ, հիմա բողոքելով, ջուր ենք լցնում Ռուսաստանի ջրաղացին: Ռուսաստանը Վրաստանի հետ թշնամական պետություն է, բայց ինչու է Հայաստանի քաղաքացին գնում Վրաստանից, Թուրքիայից, Դուբայից անվաղող, պահեստամասեր բերում: Ինչու մեր մոտ պետք է լինի տարածաշրջանում ամենաթանկ գները. դրա պատճառը տնտեսական քաղաքականությունն է»:

Բանախոսն առաջարկում է, որ հայաստանցի գծատերերը գնան և Վրաստանից բերեն պահեստամասեր. «Մեկ օրվա խնդիր է, նրանք մեծ քանակությամբ են գնելու, և այդ դեպքում մի 20% կնվազեն գները, իսկ մենք կունենանք շատ ավելի էժան երթուղային գծեր»:

Խոսելով գծանշված կայանտեղիների մասին՝ Պետրոս Ղազարյանը նշեց, որ նախատեսվում է մեկ միլիարդ սուրբ հավաքել այդ նոր նախաձեռնության միջոցով, որից 700 մլն դրամը գնալու է կազմակերպությանը. «Ինչու ես պետք է կանգնեմ Երևանում, բայց վճարեմ գումար ինչ-որ կազմակերպությանը: Դրա պատճառն այն

է, որ բոլոր եկամտային աղբյուրները տրվել է մասնավորին: Երեկ կառավարության անդամները ռեյտինգ աշխատեցին կատարվածի վրա: Ինչու պետք է չորս, հինգ օր միտինգ անցկացնեն, նոր կառավարությունը տեսնի, թե այս ինչ է կատարվում»: Վերջում հեռուստամեկնաբանը ընդունեց, որ վարորդ լինելը սարսափելի դաժան աշխատանք է.«14 ժամ աշխատելուց հետո մարդը դառնում է գոմբի, դա ճորտական աշխատանք է»: Երևանի ավագանու «Քարն Երևան» դաշինքի ցուցակի անդամ Ալեն Միմոնյանն էլ հավելեց, որ շարունակելու է տեղափոխել քաղաքացիներին սեփական մեքենայով՝ դա համարելով ձևավորված շատ լավ ավանդույթ: «Գինը չի կարող լինել 100 դրամից բարձր: Կոչ եմ անելու, որ եթե ցանկանան նորից բարձրացնել գինը, պահանջով հանդես գանք, որ տրանսպորտի գինը լինի 80 դրամ», - ասաց նա:

Հայաստան է ներկրվել բելառուսական տրակտորների առաջին խմբաքանակը
26 Հուլիսի 2013 - 13:00

Ի կատարումն Հայաստանի և Բելառուսի նախագահների միջև ձեռք բերված պայմանավորվածության, 2013 թ. մայիսի 31-ին Բելառուս կատարած այցի շրջանակում Հայաստանի վարչապետ Տիգրան Սարգսյանի և Բելառուսի վարչապետ Միխայիլ Մյասնիկովիչի միջև պայմանավորվածություն էր ձեռք բերվել, որ բելառուսական կողմն ինքնարժեքով Հայաստանին է տրամադրելու շուրջ 300 տրակտոր: Վարչապետ Տիգրան Սարգսյանն այսօր այցելել է Կոտայքի մարզի Նուռնուս համայնք՝ Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ազգային կենտրոնի կողմից (ՓՄՁ ՋԱԿ) Հայաստան ներմուծվող «Բելառուս» մակնիշի տրակտորների առաջին խմբաքանակին ծանոթանալու նպատակով: Կառավարության ղեկավարը գյուղատնտեսության նախարար Սերգո Կարապետյանի ուղեկցությամբ շրջել է տրակտորների պահեստով: Տիգրան Սարգսյանը հետաքրքրվել է նոր ձեռք բերված տրակտորների տեխնիկական հնարավորություններով և անձամբ փորձարկել դրանցից մեկը: Այնուհետև վարչապետի ներկայությամբ ստորագրվել է տրակտորի ձեռքբերման առաջին պայմանագիրը՝ ՓՄՁ ՋԱԿ-ի տնօրեն Վարազդատ Կարապետյանի և Շիրակի մարզի Ազատան համայնքի բնակիչ Խոսրով Բաղդասարյանի միջև: Առաջին գնորդը նախապատվությունը տվել է

վարչապետի վարած տրակտորին և շնորհակալություն հայտնել մատչելի պայմաններով գյուղտեխնիկայի տրամադրման համար: 2013 թ. արտադրության MT3-82.1 մակնիշի ժամանակակից տրակտորներն առանց միջնորդի գնվել են գործարանից և մեխանիզատորներին ու ֆերմերներին են առաջարկվում շուկայականից մոտ 30 տոկոսից ցածր գնով՝ կանխիկ (6.700.000 դրամ) և լիզինգային տարբերակով: Լիզինգն իրականացնում է ՓՄՁ ներդրումներ ունիվերսալ վարկային կազմակերպությունը հետևյալ պայմաններով՝ 20 տոկոս կանխավճար, տարեկան 9 տոկոս տոկոսադրույք, ներառյալ ռիսկի ապահովագրումը, ժամկետը՝ 6 տարի տրակտորների համար և 3 տարի՝ հարակից սարքավորումների համար:

Այս շարժումը կառավարվում է կենտրոնից, բայց ոչ Բաղրամյան 26-ից. Աշոտ Մանուչարյանը՝ հայաստանյան վերջին իրադարձությունների մասին
29 Հուլիսի 2013 - 15:05

«Մենք չունենք պետական համակարգ, որում լինի գոնե մեկ սեփական միտք: Մենք թուրքալի պես կրկնում ենք այն, ինչ մեզ հրամցնում են, մենք չունենք օրենքներ, որոնք մենք ենք գրում: Այնպես որ, Հայաստանն անկախ չէ: Մեր ներսում է դրված այդ ոչ անկախությունը, մտքերը, որ մենք արտահայտում ենք, մերը չեն, կարծես մեր մեջ չի պ են դրել»: Այսօր ասուլիսում լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ ասաց «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամ Աշոտ Մանուչարյանը՝ խոսելով հայաստանյան վերջին իրադարձությունների մասին: Վերջինիս կարծիքով՝ վերջին շաբաթում երիտասարդությունը Հայաստանում կարևոր ճեղքում իրականացրեց: Մանուչարյանը ստեղծված իրավիճակը բացատրում է հետևյալ կերպ: «Այս պարագայում չգիտես՝ ում ինչ խնդիր էր պետք լուծել, ու խժոժոց ստեղծվեց, արդյունքում մեկը գները բարձրացրեց, մյուսն ասաց՝ ինչ ես անում:

Եվ հանկարծ թատերաբեմ դուրս եկավ երիտասարդությունը ու կարևոր չէ երիտասարդների մի մասն ինքնուրույն էր դուրս եկել փողոց, թե՛ ոչ, կարևորը երիտասարդությունը կայացրեց մի միջավայր, որը Հայաստանն է»:

Միաժամանակ Աշոտ Մանուչարյանը չի բացառում, որ սա կառավարվում է մի կենտրոնի կողմից, սակայն ոչ Բաղրամյան 26-ի: «Այն կենտրոնը, որը կառավարում է մեր երկիրը, նրա պլանների մեջ մտնում է նաև Բաղրամյան 26-ը: Սա լավ դաս էր մեզ համար, որ աշխարհի եղած-չեղածը հասկանան, որ մենք հիմա պատրաստ ենք անկախ Հայաստան ստեղծելու»: Աշոտ Մանուչարյանն ընդգծեց, որ ցանկացած պետական պաշտոնյա, որը քիչ թե շատ ուզում է մի բան անել երկրի համար, նրա համար շատ կարևոր է հասարակական ճնշումը: Վերջինս նման համեմատական է անցկացնում: «Արտգործնախարարը, որը մի տեղ ուզում է ասել՝ ոչ, խուսափել ինչ-որ բանից, շատ կարևոր է, որ թիկունքում ունենա ժողովուրդ, որն իրեն պարտադրում է: Նախագահը, որ ուզում է մանենրել, շատ կարևոր է, որ ժողովուրդ ունենա: Սա շատ կարևոր է, որպեսզի Հայաստանը դիմանա բոլոր մարտահրավերներին»:

Ազատ առևտրի գոտու ստեղծման շուրջ բանակցություններն ավարտվեցին

Արևելյան գործընկերության վեց երկրներից Հայաստանը չորրորդն է, որ ավարտում է Եվրամիության հետ Խորը և համապարփակ ազատ առևտրի գոտու շուրջ բանակցությունները: Եվրոպական Հանձնաժողովի տարածած հաղորդագրության համաձայն՝ այսօր բարեհաջող կերպով ավարտեցին մեկ տարի, երկու ամիս տևած 7 փուլանոց բանակցությունները:

Այսօր Երևանում կողմերը համաձայնության եկան հիմնական բաղկացուցիչների շուրջ, որոնք պետք է հիմք ծառայեն Հայաստանի և Եվրոպայի միջև առևտրային հարաբերությունների համար: Շուրջ 900 էջանոց փաստաթղթի բանակցությունները դեռ ամիսներ առաջ հայկական կողմը նախատեսում էր ավարտել մինչև տարեվերջ, սակայն օրերս Բրյուսելից հնչող այն կարծիքները, որ Հայաստանը կարող է արդեն հուլիսին փակել բանակցային էջը, փաստորեն, տեղին էին:

Խորը և համապարփակ ազատ առևտրի գոտու համաձայնագրի վերջնական ստորագրումից հետո Եվրոպան Հայաստանին առավելություններ կտրամադրի

իր շուրջ կես միլիարդ սպառող ունեցող շուկայում: Այդպիսով՝ Եվրոպական միության և Հայաստանի միջև առևտրային հարաբերությունների նոր շրջանակ կստեղծի, որը կսերտացնի Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացիան ԵՄ-ի հետ՝ հայկական ապրանքների համար ճանապարհի հարթելով դեպի եվրոպական շուկա, ինչպես նաև հայկական շուկան բացելով եվրոպական ապրանքների համար:

Համաձայնագրի կողմից առաջարկվող բարեփոխումները նպատակ ունեն Հայաստանի տնտեսության հիմնական ճյուղերը համապատասխանեցնել եվրոպական չափանիշներին՝ հնարավորություն տալով թե՛ հայկական, թե՛ եվրոպական կողմին ստանալ առավել տնտեսական շահույթ: ԵՄ-ն Հայաստանի ամենամեծ առևտրային գործընկերն է, որն ապահովում առևտրային շրջանառության շուրջ 32 տոկոսը՝ անցյալ տարվա տվյալներով 951 միլիոն եվրո: Համաձայնագրի միջոցով Հայաստանը էլ ավելի կմեծացնի իր առևտրաշրջանառությունն ու սպասվող հասույթները եվրոպական շուկայից՝ միաժամանակ ունենալով եվրոպական սանիտարական և ֆիտոսանիտարական չափանիշներին համապատասխան արտադրվող ապրանքներ:

Անկախ ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն՝ ԵՄ Խորը և համապարփակ ազատ առևտրի գոտու համաձայնագրի շնորհիվ երկարաժամկետ հեռանկարում Հայաստանի տնտեսությունը կարող է 146 միլիոն եվրո հավելյալ մուտք և ՀՆԱ-ի 2.3 տոկոս տարեկան աճ ապահովել, մասնավորապես, ոչ տարիֆային կարգավումներից ազատվելը կարող է խթանել այս ամենին: Իր հերթին, ԵՄ-ն ակնկալում է ունենալ մոտ 74 միլիոն եվրոյի շահույթ:

Եվրոպական Հանձնաժողովի հաղորդագրության մեջ նշվում է, որ Խորը և համապարփակ ազատ առևտրի գոտու համաձայնագիրը նշանակալի ազդեցություն կունենա Հայաստանի առևտրային շուկայի վրա՝ ապահովելով 15.2 տոկոս աճ արտահանման և 8.2 տոկոս աճ ներկրման ցուցանիշներում:

Հիշեցնենք, Ասոցացման համաձայնագրի շուրջ ԵՄ-Հայաստան բանակցությունները սկսվել են ուղիղ 3 տարի առաջ՝ նպատակ ունենալով գոյություն ունեցող Համագործակցության հին համաձայնագիրը փոխարինել ավելի նոր, բարեփոխումներ առաջարկող համաձայնագրով: Հիմա արդեն Եվրոպական Հանձնաժողովը պետք է բանակցությունների համաձայնեցված տեքստը զեկուցի ԵՄ անդամ 28 երկրներին, ինչից հետո Հայաստանն ու ԵՄ կթևակոխեն հաջորդ՝ պաշտոնապես ավարտին հասցնելու փուլին: Այժմ Հայաստանը նույն հարթության վրա է, ինչ Մոլդովան ու Վրաստանը, որը, ի դեպ, երկու օր առաջ ավարտեց բանակցությունները:

Այսպիսով, Արևելյան գործընկերության ծրագրում Հայաստանը համալրում է ԵՄ-ի կողմից առաջընթաց արձանագրած երկրների ցանկը՝ ետևում թողնելով Բելառուսն ու Ադրբեջանը:

Գյուճարիում երկրաշարժից ի վեր ամրացման սպասող շենքերը փլուզվում են

Գյուճարիում այսօր փլուզման և իսպառ վերացման վտանգի առջև են կանգնած ոչ միայն 100-ամյա և ավելի հնության, անկրկնելի հուշարձան-կոթողներ հանդիսացող շենք- շինությունները, այլ նաև նախորդ դարի կեսերին կառուցված քանդակազարդ շենքերը:

Երկրաշարժից հետո գրեթե չվերականգնվեցին և չամրացվեցին այդ շինությունները, որոնց մեծ մասը բնակելիներ են: Այդ շենքերի բնակիչները չեն ընդգրկվել պետության կողմից բնակարանային փոխհատուցման ենթակա անօթևանների հերթացուցակում: Նախորդ տարիներին այդ բնակիչներին պարբերաբար խոստացվել է նրանց բնակարանների ամրացում-վերականգնում, սակայն մինչև օրս նման խնդիր չի լուծվել և տասնյակ վթարային շենքերի բնակիչներ հայտնվել են անելանելի վիճակում:

Թող Իրանի ավազակաբարո թեմական խորհուրդներն ու <ազգային մարմինները> Դաշնակցության ղեկավարությամբ պատասխան տան հայրենի աղետյալներին իրանահայ ժողովրդական օժանդակությունների թալանի համար:

Թուրքիա այցելած հայաստանցի թիվը՝ 2013-ի հունվար-մայիս ամիսներ

Օգոստոս 08, 2013 | 00:04

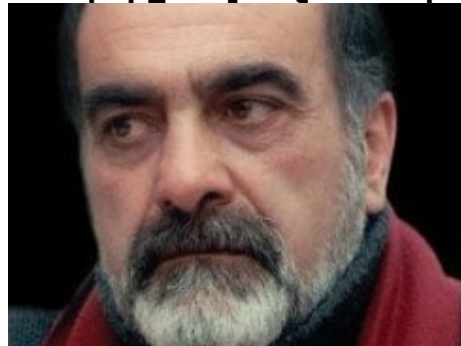
Թուրքիա մեկնած Հայաստանի քաղաքացիների թիվը 2013 թվականի հունվար-մայիս ամիսներին կազմել է 26 569 մարդ:

Ինչպես NEWS.am-ը տեղեկանում է Թուրքիայի մշակույթի եւ տուրիզմի նախարարությունից, 2013 թվականի

հունվար-մայիս ամիսների ընթացքում Թուրքիա մեկնած հայաստանցիների թիվը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել է 3,6 տոկոսով կամ 921-ով:

Միայն 2013-ի հունիսին Թուրքիա է այցելել 6 068 հայաստանցի, ինչը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավել է 2,64 տոկոսով: 2012-ի հունիսին Թուրքիա էր այցելել 5 912 հայաստանցի: Նշենք, որ 2012-ի ընթացքում Թուրքիա այցելած հայաստանցիների թիվը կազմել է 70 956:

Հայաստանի ասորական համայնք. Թուրքիային ցեղասպանության առևտրային պահանջների ներկայացման դեպքում ասորիները ձեռքերը ծալած չեն նստի

Օգոստոս 05, 2013 | 14:37

Հայաստանի ազգային փոքրամասնությունները քաղաքական խնդիրներ չունեն, հիմնական խնդիրները կրթամշակութային բնույթի են եւ երկրի ղեկավարության ուշադրության կենտրոնում են: Այս մասին, այսօր՝ օգոստոսի 5-ին, մամուլի ասուլիսի ժամանակ հայտարարել է Հայաստանում Ասորիների «Աթուր» միության անդամ, Մունդուկյանի անվան ակադեմիական թատրոնի ղեկավար Ռազմիկ Խոսրոբյանը:

Անդրադառնալով Ասորիների ցեղասպանության՝ նա նշել է. «Մենք բոլորս՝ հայերն ու ասորիները, հատկապես ասորիները, որոնք պետություն չունեն, տառապում ենք թերաբժեքության բարդությամբ: Պետք է լուծել հենց այս խնդիրը: Տա աստված, որ Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցը միայն միջոցառումներով չսահմանափակվի»: Ռազմիկ Խոսրոբյանը հույս է հայտնել, որ տեղի կունենա ինչ-որ իրադարձություն, որը կստիպի ամբողջ աշխարհին սթափվել: Նրա համոզմամբ, եթե ԱՄՆ-ն ճանաչի Հայոց ցեղասպանությունը, ապա դա կվերաբերի նաև ասորիներին, քանի որ վերջին 5-6 տարիների ընթացքում ասորիների, հույների ցեղասպանությունները դիտարկվում են Հայոց ցեղասպանության շրջանակներում: «Եթե աշխարհը Թուրքիային ինչ-ինչ պահանջներ ներկայացնի, ապա ասորիներն անմասն չեն մնա», - ընդգծել է նա:

Օգոստոսի 7-ը Ասորիների համաշխարհային ասոցիացիայի կողմից սահմանվել է որպես Ասորիների ցեղասպանության օր:

Արցախ

Լեռնային Ղարաբաղը շարունակում է սպառազինվել. Մովսես Չակոբյան

Յուլիս 26, 2013 | 21:50

Լեռնային Ղարաբաղը շարունակում է սպառազինվել. այդ առումով վերջին երկու տարիները բավականին հաջող տարիներ են եղել: Այս մասին, այսօր՝ հուլիսի 26-ին, լրագրողների հետ հանդիպման ընթացքում հայտարարել է ԼՂ պաշտպանության նախարար Մովսես Չակոբյանը, փոխանցում է «Ազատությունը»:

«Մենք երբեմիցե այսպիսի իրավիճակ չենք ունեցել, ինչ ունենք այսօր կոնկրետ սպառազինության, ռազմական տեխնիկայի համալրման ուղղությամբ», - նշել է Չակոբյանը, հավելելով, որ այժմ «լուրջ» խնդիր կա ձեռք բերված զինամթերքի տեղավորման հետ կապված եւ այդ հարցը լուծելու համար մեծ զինապահեստ է կառուցվում: Թե կոնկրետ ինչ զինատեսակներ է ձեռք բերել Լեռնային Ղարաբաղի Պաշտպանության բանակը, Մովսես Չակոբյանը նախընտրել է չմանրամասնել:

Մտահոգություն հայտնելով Ադրբեջանի կողմից նոր զինտեխնիկայի ձեռքբերման կապակցությամբ պաշտպանության նախարարը միեւնույն ժամանակ նշել է, որ այդ երկիրը դեռեւս հնարավորություն չունի պատերազմ սկսելու եւ հաղթելու:

Մովսես Չակոբյանը նաեւ տեղեկացրել է, որ վերջին ամիսներին դիվերսիոն հետախուզական խմբերի հնարավոր ներթափանցման ուղղություններով մեծածավալ ինժեներական աշխատանքներ են իրականացվել, դիրքերի ուղղությամբ հակահետևակային ականներ են տեղադրվել:

Արեւմտյան Ղայաստան

Դիարբեքիի հայկական եկեղեցու մի հատվածը կլինի թանգարան

Յուլիս 18, 2013 | 04:00

Դիարբեքիի հայկական Սուրբ Կիրակոս եկեղեցու մի մասը դառնալու է թանգարան, որտեղ ցուցադրվելու են հայերին պատկանած ցուցանմուշներ:

Թուրքական Radikal-ի փոխանցմամբ՝ Դիարբեքիի քաղաքապետ օսման Բայրեմիբը եւ Սուրբ Կիրակոս եկեղեցու հիմնադրամի նախագահ Էրգյուն Այըբը հուշագիր են ստորագրել, որով Սուրբ Կիրակոսի մի հատվածը վերածվելու է թանգարանի:

Դիարբեքիի քաղաքապետ Օսման Բայրեմիբը նշել է, թե հավատում է, որ եկեղեցում ստեղծվելիք թանգարանը կնպաստի քաղաքի ներկայացմանը:

Նշվում է, որ եկեղեցու մի հատվածում Դիարբեքիի քաղաքապետարանը դարձնելու է թանգարան, իր միջոցներով ապահովելու հայերին պատկանած ցուցանմուշների ձեռքբերմանը, ինչպես նաեւ հոգ է տանելու այդ տարածքի խնամքով եւ պահպանությամբ:

Թուրքիայի հայկական միակ գյուղի հյուրատունը թուրք պաշտոնյաների մասնակցությամբ է բացվել

Օգոստոս 19, 2013 | 16:41

Թուրքիայի հարավային Հաթայ նահանգի Վաքըֆլը (Վագըֆ) գյուղում հանդիսավորությամբ բացվել է հյուրատուն:

Թուրքական Haberler կայքի փոխանցմամբ՝ Թուրքիայի միակ հայկական գյուղում հյուրատան բացման ժամանակ ելույթով հանդես է եկել Հաթայի նահանգապետ Ջելալթին Լեքեսիզը՝ նշելով, թե երկրում ապրող ժողովուրդների մշակույթին տեր կանգնելը նշանակում է տեր կանգնել ապագային: Թուրք պաշտոնյան ի խոսքում նաեւ շնորհավորել է հայերին Սուրբ Աստվածածնի Վերափոխման տոնը:

Նորաբաց երկհարկանի հյուրատունն ունի 5 համար, 1 խոհանոց եւ մեկ սրճարան: Հյուրատան շինարարությունն արժեցել է 460 հազար լիրա (250 հազար դոլար):

Հայկական գյուղի հյուրատան բացմանը բացի Հաթայի նահանգապետից, մասնակցել են Մամանդաղի քաղաքապետը, Մամանդաղի քայմաքամը, փոխքայմաքամը, նահանգի ոստիկանապետը, նահանգի

ժանդարներիայի հրամանատարի տեղակալը եւ այլ պաշտոնյաներ:

Թաքնված գանձ. Վանի Սուրբ Թովմաս եկեղեցու բացառիկ լուսանկարները

Յուլիս 31, 2013 | 00:04

Ներկայում Թուրքիայի տարածքում գտնվող Վանի հայտնի եկեղեցիներից, սակայն մինչ վերջին ժամանակները գաղտնի պահված Սուրբ Թովմաս եկեղեցին բացվել է այցելությունների համար :

Թեև գտնվում է դժվարամատչելի վայրում, Սուրբ Թովմասը նույնպես ենթարկվել է գանձ որոնողների բարբարոսություններին եւ գտնվում է փլուզման եզրին:

Շրջակա գյուղերի բնակիչները պնդում են, թե իրենք կողմ են որպեսզի այդ եկեղեցին վերանորոգվի եւ բացվի այցելուների առաջ վերանորոգված տեսքով եւ կարգի բերված ճանապարհով:

Վանա լճի հարեւանությամբ գտնվող Սուրբ Թովմասը գտնվում է Վանի Ոստան (Գեւաջ) գավառում: Եկեղեցին կառուցվել է 10-11-րդ դարերում: Նշվում է, որ այնտեղ են պահպանել Քրիստոսի աշակերտներից Սուրբ Թովմասի մասունքները: Հայտնի է, որ եկեղեցին վերանորոգվել է 1671 թվականին: Այն 18-րդ դարում կողոպտվել է, իսկ մեկ դար անց վերջնականապես դատարկվել:

Թուրքական իշխանությունների կողմից ավերված Մալաթիայի հայկական գերեզմանատունը վերաբացվել է

Յուլիս 01, 2013 | 13:14

Թուրքիայի Մալաթիայի քաղաքապետարանի կողմից 2012-ի փետրվարի 2-ին հայկական գերեզմանատունը կառուցման փուլում գտնվող պահակատան եւ վերջին հրաժեշտի համար նախատեսված շենքերի ավերումից

հետո դրանք կրկին վերանորոգվել են եւ հանդիսավոր պայմաններում տեղի է ունեցել բացումը:

Թուրքական Haberler-ի փոխանցմամբ՝ Մալաթիայի հայկական գերեզմանատան տարածքում վերակառուցված վերջին հրաժեշտի շենքի բացման արարողությանը մասնակցել են «Ժողովրդահանրապետական» կուսակցության պատգամավոր Վելի Ադբաբան, կուսակցության Մալաթիայի գրասենյակի նախագահ Նաջի Շավաթան, Շեյխյուրթի քաղաքապետ Մեհմեթ Քավուբը, նահանգի մուֆթի Հաջը Յուսուֆ Գյուլը եւ մի շարք այլ պաշտոնյաներ եւ քաղաքացիներ:

Նշենք, որ 2012-ի փետրվարի 2-ին Մալաթիայի քաղաքապետարանի հանձնարարությամբ քանդվել է Մալաթիայի հայերի գերեզմանոցում կառուցվող պահակատունն ու մատուռը: Այս դեպքը բողոքի ակիբ էր բարձրացրել Թուրքիայում եւ Թուրքիայից դուրս, որից հետո Մալաթիայի քաղաքապետը պնդել էր, թե շինությունները սխալմամբ են քանդել եւ խոստացել պետության հաշվին վերականգնել վնասը:

Սասունի Մարութա սարի Բարձր Աստվածածին եկեղեցին վերանորոգվում է

Օգոստոս 07, 2013 | 00:04

Ներկայում Թուրքիայի տարածքում գտնվող Սասունի Մարութա (Մարաթուկ) սարի գագաթին գտնվող Մարութա Բարձր Աստվածածին եկեղեցին վերանորոգման համար առաջին քայլն արդեն կատարվել է: Մասնագետները եկեղեցում չափագրումներ են կատարել:

Թուրքական Anadolu գործակալության փոխանցմամբ՝ Սասունի հայերի միության նախագահ Ազիզ Դադջըն նշել է, թե Բարձրան նահանգի Սասունի շրջանում գտնվող Մարութա սարի Բարձր Աստվածածին եկեղեցու վերանորոգման առաջին էտապն արդեն սկսվել է, եւ մասնագետների խումբն արդեն եկեղեցում չափագրումներ է կատարել:

«Եկեղեցու վերանորոգման նախագիծը գծվել է ճարտարապետների կողմից: Վերանորոգման աշխատանքներն արագացնելու համար նախարարություն հետ կապի մեջ կլինեն: Եկեղեցու վերանորոգումից հետո նախատեսում ենք մեծ թվով

գրասաշրջիկներ բերել Սասունի շրջան»,-նշել է Ազիզ Դադըն:

Նշենք, որ Մարութա սարը գտնվում է Արեւմտյան Հայաստանի Սասուն գավառում եւ եղել է սասունցիների սիրած եւ պաշտելի սարը, որը կոչվել է նաեւ Մարաթուկ: Սասունի հայերի միությունը ամեն տարի հուլիսի 28-ին կազմակերպում է վերելք-ուխտագնացություն Մարութա Բարձր Աստվածածին եկեղեցի:

Թաքսիմի հրապարակի շինարարության ընթացքում հայկական տապանաքարեր են հայտնաբերվել

Յուլիս 13, 2013 | 16:26

Ստամբուլի հնագիտության թանգարանը, Թաքսիմ հրապարակի շինարարության ժամանակ հայտնաբերվել է 13 հայկական տապանաքար:

Ինչպես տեղեկացնում է Akunq.net-ը՝ վկայակոչելով Ստամբուլի հայկական «Ակոս»-ին, Թաքսիմի հրապարակի շինարարության ժամանակ Դիվան հյուրանոցի առջև՝ Ասքեր Օջաղը պողոտայի վրա, հայկական տապանաքարեր են հայտնաբերվել, որոնք թվագրվում են 17-րդ եւ 19-րդ դարեր: Տապանաքարերը պատկանում են Սուրբ Հակոբ հայկական գերեզմանոցին, որի վրա կառուցվել են Դիվան եւ Հիլթոն հյուրանոցներն ու այլ շինություններ:

Այս պահին տապանաքարերը գտնվում են Ստամբուլի հնագիտության թանգարանում: Թանգարանի տնօրինությունը «Ակոս» թերթին տեղեկացրել է, որ մասնագետներն ուսումնասիրել են տապանաքարերը, որոնք հողի մակերեսից 1.50 մետր խորության վրա գրված վիճակում են եղել: Շինարարության ժամանակ 13 մարմարե տապանաքար է հայտնաբերվել:

Ստորեւ ներկայացնում ենք թանգարանի տնօրինության տապանաքարերի բնութագրությունը. «17-րդ դարի երկրորդ կես եւ 19-րդ դար թվագրված տապանաքարերից մեկի արձանագրությունը ջնջված է, անընթեռնելի է, իսկ մյուս երկուսն առանց արձանագրության են: 5 տապանաքարի միայն տարեթվերն են ընթերցվել: Ընթերցված տապանաքարերից պարզ է դարձել, որ մահացածները եղել են արական սեռի ներկայացուցիչ,

արձավաճառ, վարսավիր: Բացի այդ, տապանաքարերից մեկի վրա գրված է «Կեսարիա նահանգի Թալաս գյուղ», իսկ մեկ ուրիշի վրա՝ «Քեդվա գյուղ»: Արձանագրությունից հայտնի է դառնում, որ կեսարացի անձը ուխտի է գնացել: Տապանաքարերից 5-ը զարդանախշված է, 8-ը՝ ոչ: Գերեզմանաքարերի վրա, որպես զարդանախշ, կան կլոր փոսիկների տեսք հաղորդած ջրի գավաթ հիշեցնող նախշեր, խորհրդանշական տառեր, բույսեր եւ հայելու պատկեր»:

Դիարբեքիում հայերին պատկանող 17 կտոր անշարժ գույք է հետ վերադարձվել

Յուլիս 09, 2013 | 12:22

Դիարբեքիի Սուրբ Կիրակոս եկեղեցու հիմնադրամը քաղաքում հայերին պատկանած 190 միավոր անշարժ գույքի հետ վերադարձման դիմում է ներկայացրել, սակայն Դիարբեքիի հիմնադրամների վարչությունը միայն 17 միավոր անշարժ գույքի մասով է դրական որոշում կայացրել:

Թուրքական Ozgurhabergazetesi կայքի փոխանցմամբ՝ Դիարբեքիի հայկական Սուրբ Կիրակոս եկեղեցու գրանցամատյանում տեղ գտած տվյալներով Դիարբեքիի 20 թաղամասերում 1910-1921 թվականներին հայերին է պատկանել թվով 190 անշարժ գույք:

Դիարբեքիի Սուրբ Կիրակոս եկեղեցու հիմնադրամը դեռեւս 2009 թվականին դիմել էր հիմնադրամների վարչությանը՝ հայերին պատկանող անշարժ գույքը հետ ստանալու պահանջով: Ուսումնասիրությունների արդյունքում Դիարբեքիի Շեհիթլիք Քյոշքլեր թաղամասում հայերին պատկանող 15 000 քմ տարածքով 17 կտոր անշարժ գույք է հայտնաբերվել: Սակայն այդ տարածքների հետ վերադարձման հարցում դժվարություններ են ծագել, քանի այդ տարածքներում կան անօրինական կառույցներ եւ հասարակական շինություններ:

Դիարբեքիի Սուրբ Կիրակոս եկեղեցու հիմնադրամի նախագահ Վարդգես Էրգյունն ուրախությանն նշել է, որ արդեն 17 կտոր անշարժ գույքի հետ վերադարձման որոշում կա, սակայն դժվարություններ կան դրանք հայերի անունով դարձնելու հարցում: Նա շեշտել է, թե

սովորական գործընթացով դրանք չստանալու դեպքում, իրենք կդիմեն դատարան:

Էրդողանն իմ համակուրսեցին է եւ նա խոստացավ օգնել. Մալաթիայի հայերի միության նախագահ

Հունիս 02, 2013 | 00:04

Մալաթիայի հայերի միության նախագահ Խոսրով Քյոլեթափիթօղլուն հեռուստահաղորդման ժամանակ հայտարարել է, թե Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանն իր համակուրսեցին է եւ նրա հրահանգով է արագ ընթացք տրվել Մալաթիայի հայկական գերեզմանատան շինությունների վերականգնմանը:

Մալաթիայի տեղական TV Malatya հեռուստալիքով հեռարձակվող «4-րդ ուժ» հաղորդման ժամանակ Մալաթիայի հայերի միության (HAYDER) նախագահ Խոսրով Քյոլեթափիթօղլուն պատմել է միության ստեղծման, Մալաթիայի հայկական գերեզմանատանը կառուցվող վերջին հրաժեշտի շենքի եւ պահակատան քանդման եւ վարչապետ Էրդողանի հրահանգով դրանց արագ վերականգնման մասին:

«Ստամբուլում ապրող Մալաթիայի հայերով շատ էին կարոտում Մալաթիան եւ մի օր որոշեցինք միություն ստեղծել եւ դիմեցինք միությունների հարցերով վարչություն, որտեղ էլ որոշվեց միության անունը դնել HAY, որը հայ է նշանակում եւ միացնել միություն (Demek) բառի առաջին մասնիկը: Այնուհետ որպես լոգո ընտրեցինք Մալաթիայի Սուրբ Երրորդություն դռան վրայի խաչը»,-Մալաթիայի հայերի միության ստեղծման մասին պատմել է Խոսրով Քյոլեթափիթօղլուն:

Անդրադառնալով Մալաթիայի հայկական գերեզմանատան խնդրին, HAYDER-ի նախագահը նշել է, թե նախկինում հայկական գերեզմանատունն ուներ 27000 քմ տարածք, այժմ մնացել է միայն 10000-ը: Նա շեշտել է, թե չեն կարողացել գտնել համապատասխան փաստաթղթերը՝ նոր օրենքի շրջանակներում կորցրած հողերը հետ ստանալու համար:

Մալաթիայի հայերի միության նախագահը, խոսելով նախորդ տարի կառուցման փուլում գտնվող Մալաթիայի հայկական գերեզմանատան վերջին հրաժեշտի շենքի (մատուռ) եւ պահակատան քանդման մասին, նշել է, թե

քանդված շենքերի արագ վերականգնմանը նպաստել է վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը, ով իր համակուրսեցին է եղել: Վարչապետի հետ նույն կուրսում էինք սովորում: Նա շատ լավ ֆուտբոլ էր խաղում: Միեւնույն ժամանակ աշխատում էր Ստամբուլի քաղաքապետարանի տրասնպորտի վարչությունում: Մի անգամ լսեցինք, որ Էրդողանին եւ Օղուզ անունով մեր մի ընկերոջը ուզում են ընդգրկել «Ֆենեբքահչե», սակայն ընտրեցին Օղուզին: Էրդողանը շատ էր տխրել:

Երբ Մալաթիայի քաղաքապետարանից քանդել էին կառուցման փուլում գտնվող գերեզմանատան շենքերը, վարչապետ Էրդողանը զանգահարեց մեզ, հայտնեց իր ցավը կատարվածի առթիվ եւ խոստացավ, որ կվերականգնվի ամեն ինչ»,-պատմել է Խոսրով Քյոլեթափիթօղլուն:

Նշենք, որ հունիսի 29-ին տեղի է ունեցել Մալաթիայի հայկական գերեզմանատան հրաժեշտի համար նախատեսված շենքի (մատուռ) բացման արարողությունը, որին մասնակցել պատգամավորներ եւ մի շարք պաշտոնյաներ:

2012-ի փետրվարի 2-ին Մալաթիայի քաղաքապետարանի հանձնարարությամբ քանդվել է Մալաթիայի հայերի գերեզմանոցում կառուցվող պահակատունն ու մատուռը: Այս դեպքը բողոքի ակիբ էր բարձրացրել Թուրքիայում եւ Թուրքիայից դուրս, որից հետո Մալաթիայի քաղաքապետը պնդել էր, թե շինությունները սխալմամբ են քանդել եւ խոստացել պետության հաշվին վերականգնել վնասը:

Թուրքիայում հայերն ուխտ են կատարել Մարութա սարում

Հունիս 30, 2013 | 00:04

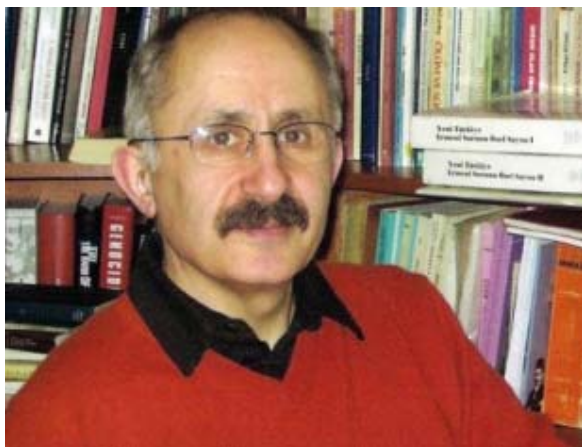
Ներկայում Թուրքիայի տարածքում գտնվող Մասունի Մարութա (Մարաթուկ) սարի ամենամյա ուխտին են մասնակցել աշխարհի տարբեր երկրներից ժամանած հայեր:

Ինչպես տեղեկացնում է թուրքական DHA լրատվական գործակալությունը, Մասունի հայերի միության նախագահ Ազիզ Դադըլի գլխավորությամբ հայերը բարձրացել են Մասունի Մարութա սար, մոմ վառել եւ աղոթել Մարութա Բարձր Աստվածածին մատուռում:

Մասունի հայերի միության նախագահ Ազիզ Դադըն նշել է, թե դեպի Մարութա սարի գագաթ սկսել են բարձրանալ հուլիսի 29-ին, առավոտյան ժամը 04:00-ին: Նա շեշտել է, թե Մարութա սար բարձրանալ ցանկացող հայեր շատ են եղել, սակայն ճանապարհների վատ լինելու պատճառով իրենք մերժել են ընդունել խոստանալով հաջորդ տարի արդեն վերանորոգված ճանապարհներով մեծ խմբով մասնակցել ուխտին:

Նշենք, որ Մարութա սարը գտնվում է Արևմտյան Հայաստանի Մասուն գավառում եւ եղել է սասունցիների սիրած եւ պաշտելի սարը, որը կոչվել է նաեւ Մարաթուկ:

Պետությունն ընկել է իսլամացած հայերի հետեւից. Թաներ Աբջամ

Օգոստոս 07, 2013 | 02:02

Թուրքիայում օրեր առաջ հայտնի էր դարձել, որ ազգային փորքամասնություններն ունեն գաղտնի ծածկագիր, որի շնորհիվ պետությունը հսկողություն է իրականացնում հայերի, հույների, հրեաների եւ ասորի նկատմամբ: Այս համատեքստում Akunq.net-ը ներկայացրել է թուրքական Taraf-ում տպագրված Թաներ Աբջամի «Պետությունն ընկել է իսլամացած հայերի հետեւից» հրապարակումը:

1915 թ. մայիսին, երբ սկսվել է հայերի մեծ տեղահանությունը (Հայոց ցեղասպանությունը-Ակունքի խմբ.), սկզբում մահմեդականության ընդունումը ներկայացվել է որպես այլընտրանք: Ցանկացողը կարող էր մուսուլման դառնալ և չաքտրվել: ԱՄՆ-ի և Գերմանիայի հյուպատոսներն իրենց հղած զեկույցներում հաղորդում են, թե հայերը պետության դռների մոտ մեծ հերթեր էին գոյացրել, և տեղի էր ունենում հավաքական դավանափոխություն: Հավատափոխ եղողներն իրոք չէին տեղահանվում: Միայն իրենց ապրած վիլայեթի սահմաններում ցրվում էին որևէ մուսուլմանական գյուղում կամ ավանում: Մակայն իսլամ ընդունողների թիվը ենթադրյալից շատ ավելին էր: Կառավարությունը թերևս այն պատճառով, որ այդչափ մեծ կրոնափոխությունն անակնկալ էր իր համար, հարկադրված եղավ չեղյալ անել այդ որոշումը:

«Նպատակն արքայից փրկվելն է»

Պատճառը պարզ է. դավանափոխություն թույլ տալու նպատակն ուժացումն է: Մակայն մտավախություն կա, թե այդ հավաքական հավատափոխությամբ հայերը կպահպանեն իրենց իրական ինքնությունը: 1915 թ. հուլիսի 1-ին շրջաններ ուղարկված մի շրջաբերականով հաղորդվում է, թե այլևս թույլ չի տրվելու կրոնափոխ լինել: Ներքին գործերի նախարար Թալեաթն ասելով, թե «Մրանց նպատակը ոչ թե իրոք մուսուլման դառնալն է, այլ ընդամենը արքայից փրկվելը», պահանջում է, որ այդուհետ ոչ մի դեպքում լուրջ չընդունեն կրոնափոխությունը: Քանզի նրանք, եթե անգամ մահմեդական դառնան, «գերծ չեն մնա անկարգություններից»: Հետագայում հաճախակի են շրջաբերականներ ուղարկվում գավառներ, և կտրականապես հաղորդվում է, թե ոչ մի բացառություն չի արվելու:

Մինչև 1915 թ. նոյեմբեր ավարտվում է հայերից Անատոլիայի (Արևմտյան Հայաստանի-Ակունքի խմբ.) դատարկումը, և հայերի թիվը նվազեցվում պարբերական կոտորածների միջոցով: Իթթիհադական կառավարությունը պատեհ չի համարում հայերին թույլ տալ նորից կրոնափոխվելու: 1915 թ. նոյեմբերի 5-ին շրջաններ առաքված հատուկ գրությամբ ծանուցվում է, թե «կրոնափոխների պահանջները պետք է ընդունվեն, անկախ այն բանից՝ նրանք արքայվել են, թե ոչ»: Իսկ 1916 թ. գարնանից սկսած դավանափոխությունն այլևս հարկադրական է դառնում: Հայերին կազնեցնում են «կա՛մ մուսուլման դառնալու, կա՛մ էլ Դեր Ջոր արքայվելու» երկընտրանքի առաջ: Հայերը քաջապես տեղյակ են լինում, որ Դեր Ջորի անապատներ ասելով՝ կոտորած և բնաջնջում ի նկատի ունեն: Այդ տարեթվից սկսած՝ ողջ մնացած յուրաքանչյուր հայ մահմեդական է դառնում: Հայերին թույլ է տրվում վերստին նախկին կրոնին վերադառնալ 1918 և 1919 թթ. հրապարակված շրջաբերականներով: Կարող ենք վստահաբար ասել հետևյալը. եթե նրանք նորից քրիստոնեության չեն վերադարձել, ապա Անատոլիայում ողջ մնացած ամեն մի հայ որպես մահմեդական է այնտեղ մնացել:

Ճամփորդության իրավունք չկա

Լա՛վ, իսկ ինչպե՛ս են տարբերվելու իսլամացած հայերը: Կառավարությունը դեռևս չի վստահում հայերին՝ չնայած նրանց կրոնափոխ լինելուն, և հատուկ միջոցներ է ձեռնարկում նրանց վերաբերյալ, որոշ արգելքներ սահմանում: Արգելքները ցանկը գլխավորում է ազատ տեղափոխվելու իրավունքը: Հավատափոխ հայերը չեն կարողանում օգտվել այդ իրավունքից, որը շնորհված է մյուս մահմեդականներին: Ճամփորդել կարողանալու համար պարտավոր են լինում հատուկ թույլտվություն ստանալ, բայց դա շնորհելու իրավասությունը չի գտնվում տեղական իշխանավորների ձեռքին: Թույլտվությունը կարելի է ձեռք բերել միմիայն Ստամբուլից, անմիջականորեն՝ նախարարությունից (Ներքին գործերի-Ակունքի խմբ.): Մակայն, չնայած այդ արգելքներին, շարունակվում են առանց թույլտվության ուղևորություններ գրանցվել:

Թալեաթ փաշան հաճախ է հրամաններ ուղարկում շրջաններ և պահանջում, որ նախարարությունից թույլտվություն չստացած այդ անձանց արգելվի ճամփորդել:

Մակայն խնդիրը հետևյալում է. ինչպե՞ս պետք է պարզել ուղևորության մեկնել ցանկացողի կրոնափոխ հայ լինել- չլինելը:

Այդ հարցը լուծելու համար միայն մեկ ուղի կա. պետք է հայերի անձնագրերում այնպիսի նշում անել, որը կօգնի հասկանալ նրանց հայ լինելը: Այդ մասին որոշում է կայացվում: Այդպիսով հնարավոր կլինի կանխել մահմեդական անուն վերցրած հայերի՝ մյուս մուսուլման բնակչության մեջ անհետ կորչելը: Նրանց անձնագրերում արված այդ հատուկ նշումով կապահովվի մարդկանց տարբեր վերաբերմունքի ենթարկվելը, և կոյուրացվի նրանց հետևելու գործը:

«Գաղտնի հեռագիր»

Այս հսկողությունն ապահովելու նպատակով նախ 1916 թ. փետրվարի 1-ին բոլոր շրջաններ է առաքվում առաջին գրությունը: Եվ շրջաններից պահանջվում է «հաղորդել, թե կրոնափոխ եղած հայերն ի՞նչ կերպ են գրանցվել բնակչության ռեեստրներում, և դրանց փոխարեն նրանց ձեռքը տրված՝ անձը հաստատող փաստաթղթերում արդյոք բացահայտ կերպով նշված են նրանց դավանափոխ լինելը և ընտանիքի անդամների անունները, թե՞ ոչ»:

Ինչպես որ հասկանալի է դառնում նաև սույն փաստաթղթից, կառավարությունը պահանջում է, որպեսզի հարցն այնպես կարգավորվի, որ հավատափոխ եղած հայերը թե՛ բնակչության գրանցամատյաններում հատուկ կերպով արձանագրվեն, և թե՛ նրանց տրվելիք անձնագրերում այդ տարբերությունը նշված լինի:

1916 թ. փետրվարի 21-ին «գաղտնի» նշումով շրջաններ առաքված մեկ այլ հեռագրում ասվում է, թե «պարզ է դարձել, որ կրոնափոխ եղած հայերն ազատ կերպով շրջում են իրենց տրված նոր անձնագրերով»: Եվ դա կանխելու համար պահանջվում է, որ թաղամասի ոստիկանության պաշտոնյաների կողմից, առանց համապատասխան անձանց անձնագրերում «դավանափոխ է եղել» նշումը հանվելու, գրվի նաև նրանց գտնված վայրի անվանումը և «կնիք դրվի»:

Այդպիսով՝ համապատասխան անձինք ոչ միայն հատուկ գրանցված կլինեն բնակչության գրանցամատյաններում, այլ նաև մի հատուկ կնիք դրված կլինի, որի շնորհիվ պարզ է կդառնա, որ տվյալ անձը կրոնափոխ եղած հայ է: Ոստիկանությունը և ժանդարմերիան կգործեն այդ հատուկ կնիքին համապատասխան: Հետագա ամիսներին գավառներ ուղարկված հեռագրերով բազմիցս հիշեցվում է այդ մեթոդին դիմելու անհրաժեշտության մասին:

Պարզ կդառնա նրանց հայ լինելը

1917 թ. մայիսի 22-ի ամսաթվով թվագրված մի հեռագրից տեղեկանում ենք, թե ինչպես է իրականացվել այդ կիրառումը: Համապատասխան հեռագրում հիշեցվում է 1916 թ. փետրվարի 21-ի շրջաբերականի մասին, և

ստառացիորեն հետևյալ կերպ է կրկնվում այն գործողությունը, որը պետք է արվի. «... դավանափոխ եղած հայերի օսմանյան փաստաթղթերի հետևում պետք է գրվեն նրանց՝ բնակություն հաստատած ավանների և թաղամասերի անվանումները և կնքվեն ոստիկանության ղեկավարության կողմից: Այդ մասին գրված էր 1331 թ. (1915 թ.-Ակունքի խմբ.) փետրվարի 8-ի ծածկագիր հեռագրում: Այնուհետև նրանց օսմանյան փաստաթղթերում, որոնց հավատափոխությունն ընդունվել է, դարձյալ գրել նույն կերպ և կնքել բնակչության ղեկավարների կողմից: Ոստիկանության և ժանդարմերիայի գրասենյակներն էլ պետք է տեղյակ լինեն, որ այդ նշանը վերաբերում է դավանափոխ հայերին, և վերջիններիս ճամփորդությունների ժամանակ նրանց նկատմամբ վերաբերմունք դրսևորեն՝ ըստ պահի թելադրանքի»:

1916 թ. դրությամբ կրոնափոխ եղած հայերի ոչ միայն գրանցումները, այլ նաև անձնագրերն այնպես են կարգավորվում, որ հասկանալի լինի տվյալ անձանց հայ լինելը: Հենց սա է այն կիրառումը, որ ներկայում շարունակում է գործադրվել Թուրքիայում: Իթթիհադական մտայնությունը հանրապետական շրջանի ողջ ընթացքում մնացել է ղեկավար դիրքերում: Առանձնապես շատ բան չի փոխվել այսօր:

Խնդիրը կարելի է ամփոփել հետևյալ կերպ. այս պետությունը ստեղծվել է իր քաղաքացուն չվստահելու հիմքի վրա:

Ստամբուլի գլխավոր դատախազությունն առաջին անգամ պաշտպանել է Թուրքիայի հայերի իրավունքները

Հունիս 29, 2013 | 17:37

Թուրքիայում Ստամբուլի գլխավոր դատախազությունը մեղադրանք է ներկայացրել Յուսուֆ Չահիթ Փոլաթին՝ ազգությամբ հայ Լեւոն եւ Արթուն Բալըջօղլուներին վիրավորանք հասցնելու համար, հայտնում է Sabah-ը:

Թուրքիայի պատմության մեջ առաջին անգամ Ստամբուլի գլխավոր դատախազությունն ընդունել է հայերին «գյավոր» (անհավատ) անվանած թուրքերի դեմ բողոքը:

Թուրքիայի բնակիչ Լեւոն Բալըջօղլուն եւ նրա որդի Արթունը մասնավոր դպրոցի ճաշարանի աշխատանքը

կազմակերպելու պայմանագիր էին ստորագրել Ֆիլիզ Ույարի հետ:

Այս տարվա ապրիլի 21-ին Ֆիլիզ Ույարի գործընկեր Յուսուֆ Փուլաթը դրսից հաճախողներ բերելու ցանկություն էր հայտնել, սակայն հայր ու որդի ընդդիմացել էին նշելով, որ դա հակասում է ճաշարանի կանոններին: Այդ կապակցությամբ հայրն ու որդին վարձել էին Քեմալ Բաթուին, որպեսզի վերջինս արգելի կողմնակի անձանց մուտքը տարածք: Իմանալով այդ մասին՝ Յուսուֆ Փուլաթը Քեմալին ասել էր. «Մի՛ դարձիր նրանց ստրուկը, նրանք հայ «գյավուրներ են»: Հայեր, սա մեր երկիրն է: Ես կսպանեմ ձեզ, կջարդեմ ձեր ոտքերը»: Չորս օր անց սպանալիքները կրկնվել էին, այս անգամ սպանացել էր նրա եղբայր Մեհմեդ Զահիթ Փուլաթը: «Եթե դուք մատով անգամ դիպչեք իմ եղբորը, կջարդեմ ձեր ոտքերը, այժմ մենք երեքով ենք եկել, սակայն եթե պետք լինի, 103 մարդ կբերենք»:

Յուսուֆ Փուլաթի նկատմամբ քրեական գործ է հարուցվել Թուրքիայի Քրեական օրենսգրքի 125/1 եւ 216/2 հոդվածներով, իսկ Մեհմեդ Զահիթ Փուլաթի նկատմամբ՝ 106/1 հոդվածով (հրապարակային սպառնալիք եւ վիրավորանք՝ կրոնական մոտիվներով): Այս հոդվածներով վեց ամսից մինչեւ երկու տարվա ազատազրկում է նախատեսվում:

Վանի Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցում թուրքերը հարսանիք են անում

Հունիս 26, 2013 | 00:04

Այն, որ Վանի Աղթամար կղզու հայկական Սուրբ Խաչ եկեղեցու գեղեցկությամբ հիանում են բոլորը, ոչ գաղտնիք է, ոչ էլ զարմանալու առիթ, սակայն, որ եկեղեցի թուրք նորապսակներ են այցելում եւ լուսանկարվում, արդեն զարմանալի է:

Վանի Աղթամար կղզում [NEWS.am](#)-ի ֆոտոխցիկը ֆիքսել է, թե ինչպես են թուրք նորապսակները բարեկամների ուղեկցությամբ մտնում Սուրբ Խաչ եկեղեցի, իսկ նրանց հետեւից մտնում են օպերատորները՝ ֆոտո եւ տեսախցիկներով:

Նորապսակները հայկական եկեղեցու ներսում լուսանկարվում ու տեսանկարահանվում էին եւ

ուշադրություն չէին դարձնում, որ եկեղեցի մտած տեղացի եւ արտասահմանցի զբոսաշրջիկներն էլ են իրենց լուսանկարում:

Նշենք, որ Աղթամարի Սուրբ Խաչ եկեղեցին 915-921 թվականներին կառուցվել է Վասպուրականի իշխան Գագիկ

Արծրունու պատվերով՝ ճարտարապետ, քանդակագործ և նկարիչ Մանվելի կողմից:

Թուրքիայի կառավարության միջոցներով Աղթամարի Սուրբ Խաչը 2007-ին վերանորոգվել է եւ բացվել է այցելությունների համար որպես թանգարան:

2010 թվականից Աղթամարի սուրբ Խաչում թույլատրվել է տարին մեկ անգամ պատարագ իրականացնել: Պատարագի անցկացման օր է նշանակվել սեպտեմբերի երկրորդ կիրակին, որը համընկնում է Սուրբ Խաչ եկեղեցական տոնի հետ:

Վանում հայ եւ թուրք երիտասարդ գործարարների միջև համագործակցության հուշագիր է ստորագրվել

Օգոստոս 16, 2013 | 08:08

Վանում, օգոստոսի 15-ին մեկնարկած Հայ-թուրք երիտասարդ գործարարների համաժողովի ժամանակ կողմերը քննարկել են համագործակցության եզրեր գտնելու տարբերակները եւ օրվա վերջում փոխըմբռման հուշագիր ստորագրել:

Ինչպես տեղեկացնում է [NEWS.am](#)-ի թղթակիցը Վանից, «Երիտասարդ գործարարները միջսահմանային տնտեսական համագործակցության համար» ծրագրի շրջանակներում Վանում հավաքված հայ եւ թուրք երիտասարդ գործարարները անկաշվանդ խոսել են երկու երկրների միջև համագործակցության անհրաժեշտության մասին՝ նշելով, որ գործարար շփումները պետք է հասցնել այն մակարդակին, որ դրանք ազդեն քաղաքականության վրա:

Հայաստանի արդյունաբերողների և գործարարների (գործատուների) միության ծրագրերի ղեկավար Արմեն Մելքոնյանը նշել է, որ հայ-թուրքական պետական դիվանագիտությունը կանգ է առել ինչ-որ անհայտ մի կետի վրա, մինչդեռ հասարակական

դիվանագիտությունը՝ ի դեմս երկկողմ տնտեսական համագործակցության, նոր թափ է ստանում: Նա անդրադարձել է Հայաստանի և Թուրքիայի միջև գործարար համագործակցության ներկա իրավիճակին, առկա մարտահրավերներին և խոչընդոտներին՝ հավելելով, որ երկու հարևան երկրների միջև հարաբերությունները կարգավորող որևէ իրավական փաստաթղթի բացակայության պայմաններում միակ բանը, որը կարգավորում է երկու երկրների միջև հարաբերությունները, բիզնեսի էթիկայի կանոններն են:

«Վանի երիտասարդ գործարարների միության» նախագահ Էրեն Գյոքչենայն իր ելույթում նշել է, որ քաղաքականությունը չպետք է խոչընդոտի տնտեսությանը, ապա իր մտահոգությունը հայտնեց ինչո՞ւ հայերը եւ թուրքերը երրորդ երկրի, այսինքն՝ Վրաստանի տարածքով պետք է շփվեն միմյանց հետ:

Հանդիպման մասնակից ավելի քան 30 գործարարներ ներկայացրել են տուրիզմի, գյուղատնտեսության, շինարարության, քարի մշակման, քաղցրավենիքի արտադրության եւ այլ ոլորտներում իրենց ծառայությունները: Փակ սահմանների եւ պետական մակարդակով հարաբերությունների բացակայության պայմաններում գործարարները փորձելու են նպաստել տարածաշրջանում տնտեսական համագործակցության զարգացմանը, համատեղ մտածել ու երկու երկրների տնտեսական հարաբերությունների խոչընդոտների ուղղությամբ ձեռնարկել համապատասխան քայլեր:

Օրվա վերջում, նախատեսվածի համաձայն, «Երևանի և հարակից մարզերի երիտասարդ գործատուների միության» և «Վանի երիտասարդ գործարարների միության» միջև ստորագրվեց փոխըմբռնման հուշագիր, որով երկու կողմերի երիտասարդ գործարարների միջև ստեղծվեց համագործակցության նոր հարթակ:

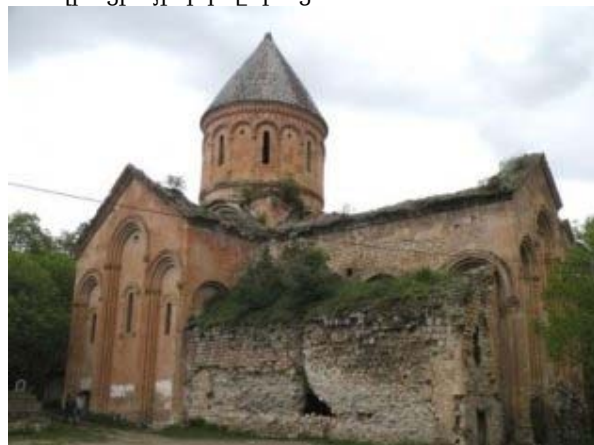
Առաջիկա երկու օրերին նախատեսված են հայ գործարար երիտասարդների այցելություններ Վանում տեղակայված ձեռնարկություններ, որպեսզի տեղում ավելի մանրամասն ծանոթանան տեղի արտադրության և բիզնես հնարավորությունների հետ:

Վրացի մասնագետները ուղեւորվել են Թուրքիա՝ վրացական դարձրած հայկական տաճարի ռեստավրացիոն աշխատանքները գնահատելու

Հուլիս 18, 2013 | 16:23

Մի խումբ վրացի մասնագետներ երկօրյա այցով մեկնել են Թուրքիա, որպեսզի գնահատեն աշխատանքները, որոնք իրականացվում են վրացական դարձրած հայկական Իշխան տաճարում: Այս մասին հայտարարել է Վրաստանի հուշարձանների պահպանության եւ մշակույթի նախարարության մամուլի ծառայությունում: Վրացական պատմիչության կազմում են մշակույթի նախարարության ներկայացուցիչներ եւ այլ մասնագետներ:

Հաղորդագրության համաձայն՝ սա վրացի մասնագետների արդեն երրորդ այցն է Թուրքիայի տարածքում գտնվող Իշխան եւ Օջբավանք: Նրանց մշակած մի շարք խորհուրդներ հաշվի են առնվել ռեստավրացիայի գործընթացում:

Նշենք, որ հայ մասնագետները բազմիցս հայտարարել են, որ Օջբավանք մենաստանն ու Իշխան եկեղեցին հայկական ճարտարապետական կոթողներ են, ավելին՝ դրանք հայկական անուններ ունեն:

Թուրքական իշխանությունները փորձում են Օջբավանքն ու Իշխանը վերագրել վրացական մշակույթային ժառանգությանը: Վրացիներն էլ իրենց հերթին այցեր են իրականացնում փորձելով թուրքական իշխանություններին համոզել, որ հուշարձանները պատկանում են վրացական մշակույթին:

Միջազգային

Հռոմի պապն Ստամբուլում կոչ է արել ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը եւ արժանացել ծափողջույների

Հուլիս 03, 2013 | 00:04

Թուրքական Takvim պարբերականի լրագրող Էրգյուն Դիլերն իր «Հռոմի պապի Գեզին» հրապարակման մեջ «Գեզի» այգու իրադարձություններում փորձ է անում մեղադրել Թուրքիայի ներսում Թուրքիայի «թշնամիներին»՝ հիշատակելով ներկայիս Հռոմի Պապի

հետ կապված դեպք տեղի ունեցած Ստամբուլում տարիներ առաջ:

Takvim-ի լրագրողը գրում է, թե այժմյան Հռոմի պապը 2008 թվականին դեռևս կարդինալ եղած ժամանակ այցելել է Ստամբուլի Բեյոզլու թաղամասի դպրոցներից մեկը եւ սեմինար անցկացրել:

«Կարդինալ Խորխե Բերգոլիոն, նայելով թուրք աշակերտների եւ ուսուցիչների աչքերի մեջ, ասաց. «Թուրքերը Հայոց ցեղասպանություն են իրականացրել: Դա պետք է ընդունեք»: Այս խոսքերից հետո դահլիճը պայթեց ծավերից: Ահա, հիմա այդ դպրոցի եւ նմանատիպ այլ դպրոցները շատ են «Գեզի» այգում...», - գրում է Takvim-ի լրագրողը:

Հայտնի է դարձել Թուրքիայի զինված ուժերի թիվը

Հուլիս 02, 2013 | 04:15

Թուրքիայի զինված ուժերում ծառայողների թիվը 2013-ի հուլիսի 1-ի դրությամբ կազմել է 646 հազար 218 մարդ: Թուրքական Anadolu լրատվական գործակալության փոխանցմամբ՝ Թուրքիայի ԶՈՒ գլխավոր շտաբի տարածած տեղեկության մեջ նշվել է, որ, որ զինված ուժերում ծառայության մեջ գտնվում է 346 զեներալ եւ ծովակալ (նախորդ տարի՝ 362-խմբ):

Թուրքիայի զինված ուժերում ծառայում են 38 հազար 938 սպա, 95 հազար 6 ենթասպա, 46 հազար 299 սերժանտ, 380 հազար 38 զինվոր:

Նշվում է, որ Թուրքիայի զինված ուժերում ծառայողների եւ քաղաքացիական աշխատողների թիվը կազմում է 646 հազար 218 մարդ:

2012-ի ապրիլի դրության Թուրքիայի զինված ուժերի թիվը կազմել էր 726 հազար 67 մարդ:

Նշենք, որ Թուրքիան իր զինված ուժերի թվաքանակով ՆԱՏՕ-ում 2-րդն է ԱՄՆ-ից (1 մլն 350 հազար) հետո:

Թուրքիայում ակտիվիստները կքննարկեն Հայոց ցեղասպանության ճանաչմանն ուղղված քայլերը

Հուլիս 03, 2013 | 17:41

Թուրքիայում «Ոչ ասենք ռասիզմին եւ ազգայնականությանը» շարժումը հուլիսի 6-ին կազմակերպում է կոնֆերանս, որի ժամանակ հասարակության առաջադեմ ակտիվիստների մասնակցությամբ քննարկվելու են Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին ընդառաջ արվելիք քայլերը:

«Ոչ ասենք ռասիզմին եւ ազգայնականությանը» շարժման տարածած հայտարարության մեջ նշվում է. «Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին ընդառաջ, ակտիվիստների հետ քննարկելու ենք, թե ինչ քայլեր են անհրաժեշտ իրականացնել: Կոնֆերանսը բաց է բոլորի համար»:

Նշենք, որ «Ոչ ասենք ռասիզմին եւ ազգայնականությանը» շարժումն ամեն տարի Թուրքիայի տարբեր քաղաքներում ապրիլի 24-ին կազմակերպում է Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված սգո միջոցառումներ:

Կարսից մինչեւ Հայաստանի սահման ձգվող երկաթուղին մինչեւ տարեվերջ կվերականգնվի. թուրք պաշտոնյա

Օգոստոս 17, 2013 | 00:09

Թուրքիայի արեւելքում երկաթգծի վերանորոգման աշխատանքների շրջանակում իրականացվող աշխատանքները հասել են Կարսի հատված եւ մինչեւ տարեվերջ կավարտվեն Կարսից Հայաստան ձգվող երկաթգծի վերանորոգման աշխատանքները: Այս մասին հայտնել է Թուրքիայի երկաթգծերի վարչության Էրզրումի տարածաշրջանային վարչության պետ Յունուս Յեշիլյուրթը:

Թուրքական IHA լրատվական գործակալության փոխանցմամբ՝ Յունուս Յեշիլյուրթը նշել է, թե Էրզրումից Կարս ձգվող երկաթգծի վերանորոգման աշխատանքներն սկսվել են մայիսին եւ արագ առաջ են գնում: Թուրք պաշտոնյան շեշտել է, թե մինչեւ տարեվերջ կավարտվեն Կարսից Աքյաքա, այսինքն, մինչեւ Հայաստանի սահման ձգվող երկաթգծի վերանորոգման աշխատանքները:

Նշենք, որ Կարսից Հայաստանի սահման ձգվող երկաթգծի վերանորոգման հետ կապված ամիսներ առաջ հայտարարությամբ էր հանդես եկել Թուրքիայի իշխող «Արդարություն եւ զարգացում» կուսակցության Կարսից ընտրված պատգամավոր Ահմեդ Արսլանը՝ շեշտելով, թե այն դեռևս չի ենթադրում Հայաստանի հետ սահմանի բացում, քանի որ այլ խնդիրներ կան:

Թուրք պատգամավորը նշել էր, թե ինքը եւս Աքյաքայի բնակիչների չափ ուզում է, որ Հայաստանի հետ սահմանը բացվի, որի արդյունքում կզարգանա փոխադարձ առևտուրը: «Սակայն մի իրականություն կա, որ մինչ եղբայր Ադրբեյջանի «հողերը բռնագավթված

են» եւ այդ խնդիրը չի լուծվել, սահմանի բացումը չի լինի: Հայաստանի քաղաքացիները եւս Թուրքիայի քաղաքացիների պէս ցանկանում են, որ սահմանը բացվի, սակայն մենք ուզում ենք, որ Ղարաբաղի հարցը լուծվի, որ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ լավ հարաբերություններ ստեղծվեն», նշել էր թուրք պատգամավորը՝ շեշտելով, թէ այդ երկաթուղուն այլընտրանք կառուցվում է Կարս-Թրիվիսի-Բաքու երկաթգիծը:

ԱՄՆ-ում թուրք հյուպատոսին գնդակահարած Համբիկ Սասունյանի վաղաժամ ազատման խնդրագիրը մերժվել է

Հունիս 05, 2013 | 19:19

ԱՄՆ Քալիֆորնիայի նահանգում դատապարտյալների վաղաժամ-պայմանական ազատման հանձնաժողովը մերժել է Համբիկ (Հարրի) Սասունյանի խնդրագիրը: Վերջինս սմահ ազատագրկման էր դատապարտվել 1982թ. Թուրքիայի հյուպատոս Քեմալ Արըքանի սպանության մեղադրանքով: Այդ մասին գրում է Լիբանանում հրապարակվող «Ազդակ» պարբերականը: Հանձնաժողովը երեք տարի առաջ էլ մերժել էր միջնորդությունը: Սան-Լուիս-Օբիսպո բանտում այս տարի իր 50-ամյակը նշած Համբիկ Սասունյանը ծնվել է 1963թ. Բեյրութում եւ մեծացել Բուրջ-Համուդ հայաշատ շրջանում: 19-ամյա Սասունյանը սպանությունից հետո ձերբակալվել էր դատապարտվել էր բանտում անցկացնելով 31 տարի: Այժմ նա հաջորդ խնդրագիրը կարող է ներկայացնել միայն երեք տարի անց:

Թուրքիայում քրդական մեջլիս կստեղծվի

Քրդական ոչ պաշտոնական մայրաքաղաք Դիարբեքիրում Թուրքիայի պատմության մեջ առաջին անգամ կստեղծվի քրդական ինքնավար խորհրդարան: Այս մասին հաղորդել է timeturk.com-ը: Ըստ Թուրքիայի Կոնգրեսի Դեմոկրատական խմբակցության նախագահ Ահմեդ Թյուրքի քրդական մեջլիսի ստեղծման գլխավոր նպատակը Թուրքիայի էթնիկ փոքրամասնության ներկայացումն ու

պաշտպանությունն է, ինչպես նաև՝ քրդական ու թուրքական իշխանությունների միջև երկխոսությունը: Նման մարմնի ստեղծման որոշումն ընդունվել է 2013-ի հունիսի 15-16-ը կայացած թուրք-քրդական համաժողովում: Ըստ նախնական տեղեկությունների՝ քրդական մեջլիսը բաղկացած կլինի 9 հոգուց և կունենա տարածաշրջանային իշխանություն:

Թուրքիայում ԱՄՆ դեսպանն այցելել է Դիարբեքիրի հայկական Սուրբ Կիրակոս եկեղեցին

Հունիս 28, 2013 | 00:04

Թուրքիայում ԱՄՆ դեսպան Ֆրենսիս Ռիկարդոնեն Թուրքիայի հարավ-արևելյան շրջագայության շրջանակներում հանդիպել է Դիարբեքիրի նահանգապետի եւ այցելել Դիարբեքիրի հայկական Սուրբ Կիրակոս եկեղեցին:

Թուրքական փոխանցմամբ՝ Թուրքիայում ԱՄՆ դեսպան Ֆրենսիս Ռիկարդոնեն տիկնոջ հետ հանդիպել է Դիարբեքիրի նահանգապետ Սուլթաֆա Ջահիթ Քըրաչի հետ, իսկ ավելի ուշ այցելել Դիարբեքիրի Սուրբ շրջանում գտնվող պատմամշակութային վայրերը:

Թուրքիայում ԱՄՆ դեսպանը Դիարբեքիրի Սուրբ Կիրակոս եկեղեցի այցի ժամանակ հանդիպել է գրուցել է օրեր առաջ ԱՄՆ-ից Դիարբեքիրի տեղափոխված հայտնի հայ երաժիշտ, ուղի վարպետ Ուղի Երվանդ Բոսթանջըի հետ:

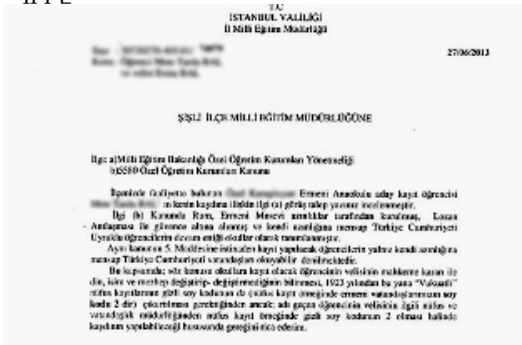
Նշենք, որ Թուրքիայում ԱՄՆ դեսպան Ֆրենսիս Ռիկարդոնեն օրեր առաջ այցելել էր Վանի Աղթամար կղզում գտնվող հայկական Սուրբ Խաչ եկեղեցին:

Թուրքիայում պետությունը հայերին հատուկ ծածկագրերով է նշում

Օգոստոս 02, 2013 | 09:09

Թուրքիայում արմատներին վերադարձած հայկական ընտանիքը փորձել է երեխային ուղարկել հայկական դպրոց եւ այդ գործընթացի ժամանակ հայտնի է դարձել, որ Թուրքիայում հայերը անձը հաստատող փաստաթղթերում կրում են գաղտնի ծածկագիր:

Ինչպես տեղեկացնում է Ստամբուլի հայկական Ակոս պարբերականը, քրիստոնեության վերադարձած եւ իրենց երեխային արդեն հայկական դպրոց ուղարկել ցանկացող ընտանիքը դժվարին գործընթացի ժամանակ բացահայտել է, որ Թուրքիայի հանրապետության ստեղծումից ի վեր, Թուրքիայի հայերը կրում են գաղտնի ծածկագիր: Այսպես, երեխայի հարցով Ստամբուլի կրթության նահանգային վարչության կողմից Շիշլիի կրթության վարչությունն ուղարկված պաշտոնական գրության մեջ բացահայտվել է, որ հայերը կրում են 2 ծածկագիրը:

Հայկական արմատներին վերադարձած ընտանիքի փատաբանը նշել է, թե իրենք Թուրքիայի ՆԳՆ-ից պարզաբանում են պահանջում, թե ինչ նպատակով է այսբան ժամանակ հայերին ծածկագրերով նշում:

Քրդերի պահանջները Թուրքիայից

Թուրքիայում քրդական հարցի լուծման շրջանակում ստեղծված «Բանինացների հանձնաժողովի» Արեւելյան Անատոլիայի խումբն ավարտել է իր աշխատանքները եւ զեկույց ներկայացրել երկրի վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանին:

Խումբը գործել է հիմնականում քրդերով բնակեցված Թուրքիայի հարավարեւելյան շրջաններում (Արեւմտյան Հայաստան – ՍիվիլՆեթ) Երզնկայում, Բիթլիսում, Էրզրումում, Մուշում, Կարսում, Արդահանում, Իգդիրում, Բայազետում, Դատվանում, Վանում, Հաքարիում, Դերսիմում, Մալաթիայում: Այն ընդհանուր առմամբ այցելել է 171 բնակավայր եւ հանդիպել հազարավոր մարդկանց, լսել նրանց կարծիքը քրդական հարցի

վերաբերյալ, նշել նրանց գրավոր եւ բանավոր առաջարկներն ու պահանջները:

Զեկույցը բավական ուշագրավ է, քանի որ փաստացի առաջին համալիր փաստաթուղթն է, որ ներառում է քրդերի բոլոր պահանջները: Զեկույցը բաժանված է 6 գլխի, որոնք ըստ ոլորտների ներկայացնում են քրդերի պահանջները Թուրքիայից:

«Սոցիալ-հոգեբանական առաջարկներ ու պահանջներ» բաժնում քրդերը պահանջում են արեւմտյան շրջանների բնակիչներին ազատել նախապաշարումներից; վերացնել գործընթացին վնաս հասցնող «սահբեկչական կազմակերպություն», «երեխասպան»

արտահայտությունները; դատապարտել 1937-38 թթ. Դերսիմի ցեղասպանությունը; վերացնել էթնիկական եւ դավանական խտրականությանը, ձուլման քաղաքականությունը; վերացնել «մեկ լեզու, մեկ կրոն» արտահայտությունը, դրա փոխարեն օգտագործել «ընդհանուր հայրենիք, ընդհանուր պետություն» ձևը; ներողություն խնդրել քուրդ ժողովրդից, ինչպես նաեւ թուրքերից՝ սխալ եւ թյուր տեղեկությունների տրամադրման համար; հրաժարվել կարծրատիպային արտահայտություններից՝ «Երջանիկ է նա, ով իրեն թուրք է համարում» (Աթաթուրքի սիրելի արտահայտություններից է – ՍիվիլՆեթ), «Թուրքը թուրքից բացի այլ բարեկամ չունի» եւ այլն:

«Քաղաքական առաջարկներ ու պահանջներ». նոր սահմանադրություն, մայրենի լեզվով կրթություն ստանալու իրավունք, քաղաքական համաներում, ազատություն Օջալանին (զեկույցում շեշտվում է, որ նման պահանջով Օջալանին մոտ կանգնած կազմակերպություններից բացի՝ հանդես են գալիս նաեւ անկախ քրդական կազմակերպությունները), քաղաքական կուսակցությունների մասին օրենքի փոփոխություն, ականազերման աշխատանքների իրականացում:

Այս բաժնում քրդերը պահանջում են վերադարձնել բնակավայրերին իրենց նախկին անունները: Շատ դեպքերում դրանք հին հայկական անուններն են, ինչին քրդերը հիմնականում անտեղյակ են: Քրդերը պահանջում են վերացնել դպրոցների, կամուրջների եւ այլ վայրերի Բնոնյու, Ֆեվզի Չաքմաք եւ այլ անվանումները:

«Տնտեսական առաջարկներ եւ պահանջներ». յայլաներում անասուններին արածացնելու արգելքի վերացում, սահմանային առեւտրի թույլտվություն, քրդաբնակ շրջաններում գյուղատնտեսական որոշ ճյուղերի, ինչպես նաեւ զբոսաշրջության զարգացման խթանում:

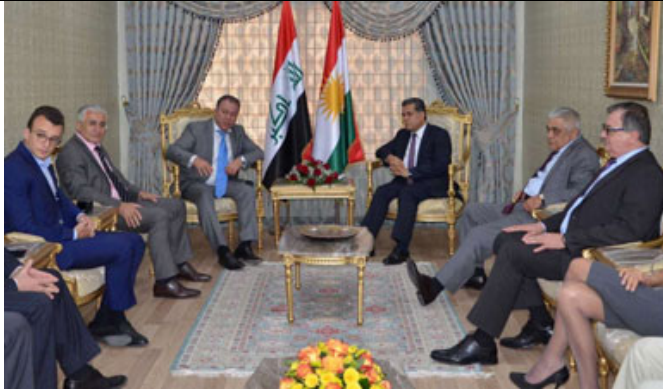
«Սոցիալական արդարության պահանջներ». գործազրկության խնդրի լուծում, արհմիությունների աշխատանքի խոչընդոտների վերացում եւ այլն:

«Բնության վերաբերյալ պահանջներ ու առաջարկներ». վերականգնել անտառները:

«Մշակութային առաջարկներ եւ պահանջներ». հիմնովին վերանայել կրթական համակարգը, համալսարանները

չենթարկել քաղաքական ճնշումների; վերացնել սերիալները, որոնք վնաս են հասցնում քրդերի եւ թուրքերի միջեւ խաղաղության հաստատմանը; թուրքական լեզվագիտական եւ պատմագիտական ընկերությունների օրինակով ստեղծել համանման քրդական ընկերություններ:

Քայ-քրդական շատ հետաքրքրական հանդիպում

Իրաքում Քուրդիստանի ռեզիմնալ կառավարության կայքում տեղեկություն է հրապարակվել Հայաստանի էկոնոմիկայի նախարարության պատվիրակությանն ընդունելու մասին: Ըստ տեղեկատվության, պատվիրակությունը ղեկավարել է փոխնախարար Տիգրան Հարությունյանը, իսկ կազմում են եղել ԱԺ պատգամավոր Մանվել Բաղդասարյանը ՀՀԿ-ից, նաև Իրաքում Հայաստանի դեսպան Մուրադ Մուրադյանը, ինչպես նաև գործարար աշխարհի ներկայացուցիչներ: Հանդիպումը եղել է Քուրդիստանի ռեզիմնալ կառավարության արտաքին գործերի նախարար Փալահ Մուստաֆայի հետ: Նա ասել է, որ Քուրդիստանի կառավարությունը հակված է Հայաստանի հետ հարաբերության հաստատմանը: Նա ասել է, որ տեսել են հետագա հարաբերության զարգացման երկկողմ ցանկություն եւ հուսով է, որ Հայաստանը դիվանագիտական ներկայացուցչություն կբացի Քուրդիստանում՝ տնտեսական, քաղաքական, մշակութային եւ կրթական հարցերում գործակցության համար:

Քրդական կողմը խոսել է այն մասին, որ Հայաստանի կրթական հաստատությունները կարող են օգտակար լինել Քուրդիստանի ներկայացուցիչների համար: Հայկական կողմից Տիգրան Հարությունյանը նշել է, որ Հայաստանի կառավարությունում շարունակվում են դիվանագիտական ներկայացուցչության հեռանկարի շուրջ քննարկումները: Նա միաժամանակ հայտնել է նաև, որ ուսումնասիրվում է ներդրումային դաշտն ու համատեղ ձեռնարկություններ ստեղծելու հնարավորությունը: Հանդիպման ընթացքում, ըստ հաղորդագրության, քննարկվել են նաև անցյալի, պատմության ծանր եւ ողբերգական իրադարձությունները:

Քրդական կողմը մատնանշել է ոչ միայն առաջնորդների, այլ նաև երկու ժողովուրդների մակարդակով հարաբերությունների հաստատման կարևորությունը:

Կուբան նշում է հեղափոխության 60-րդ ամյակը

26 Հուլիսի 2013 - 11:10

Այսօր Կուբայում նշում են հեղափոխության 60-րդ ամյակը:

Հիմնական տոնակատարությունները տեղի կունենան Սանտյագո դե Կուբայում: Հենց այս քաղաքում 1953 թվականին հայրենասերների բանակը Ֆիդել Կաստրոյի գլխավորությամբ գրոհեց Մոնկադայի զորամասերը: Տոնակատան միջոցառումներին կմասնակցեն նաև Վենեսուելայի, Ուրուգվայի, Բոլիվիայի նախագահները:

Ֆրանսիան պահանջում է ԱՄՆ-ից անհապաղ դադարեցնել գաղտնալսումը

01 Հուլիսի 2013 - 17:29

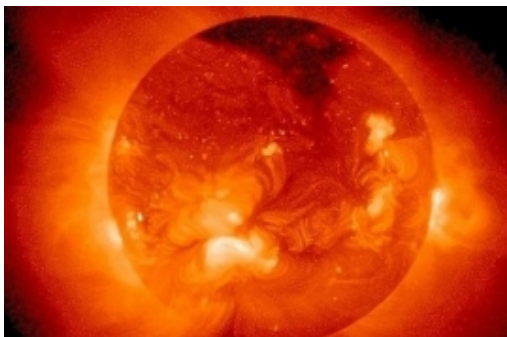

Ֆրանսիան պահանջում է անհապաղ դադարեցնել ԱՄՆ-ի կողմից գաղտնալսումն այն բանից հետո, երբ ՋԼՄ-ները հրապարակեցին ամերիկյան հատուկ ծառայությունների կողմից լրտեսություն կատարման վերաբերյալ նյութեր: Լրտեսություն կատարվել էր ինչպես ֆրանսիական, այնպես էլ եվրոպական այլ երկրների դիվանագետների նկատմամբ:

Այս մասին հաղորդում է France Press-ը՝ հղում կատարելով Ֆրանսիայի նախագահ Ֆրանսուա Օլանդին: «Մենք պահանջում ենք, որ դա անհապաղ դադարեցվի: Մենք չենք կարող թույլ տալ այդպիսի պահվածք», - հայտարարել է Օլանդը:

HayNews.am

Երկրի վրա մագնիսական փոթորիկ է սկսվել

Երկրի վրա մագնիսական փոթորիկ է սկսվել:

Այս մասին գրում է РИА Новости-ն՝ հղում անելով Ռոսգեոդրոմետ կիրառական գեոֆիզիկայի ինստիտուտին:

Նշվում է, որ մագնիսական փոթորիկի պատճառ կարող է դառնալ լիցքավորված մասնիկներով արագընթաց արեւային քամին, որի աղբյուրը Արեւի վրա գտնվող արեւապսակի անցքն է: Այդ անցքը գիտնականները նկատել են դեռ 10 օր առաջ՝ «Ստերեո» զոնդի լուսանկարների վրա, եւ կանխատեսել են, որ հունիսի 28-29-ը, երբ այն կթեքվի Երկրի կողմը, կարող է չափավոր մագնիսական փոթորիկ առաջանալ: Մագնիսական փոթորիկի առաջացման պատճառներն ու հետեւանքները Մայիսի կեսերին վերսկսվեց ռեւոզենային X դասի բռնկումները, որոնք դադարել էին 2012 թվականի հոկտեմբերից: Դրանք չառաջացրեցին մագնիսական փոթորիկներ, քանի որ աղբյուրը գեոէֆեկտիվ կարգավիճակում չէր: Մագնիսական փոթորիկի ազդեցությունն առողջության վրա: Մագնիսական փոթորիկները հաճախ մարդկանց մոտ առաջացնում են գլխացավեր, արագ սրտխփոցներ, անքնություն, վատ ինքնազգացողություն, կենսական նվազեցված տոնուս, ճնշման տատանումներ: Գիտնականները դա կապում են այն բանի հետ, որ մագնիսական տատանումների պատճառով դանդաղում է արյան շրջանառությունը եւ թթվածնի քաղց է առաջացնում:

Թուրքիայում Աթաթուրքին նետել են աղբամանը

Հուլիս 18, 2013 | 08:08

Թուրքիայում գնալով շատանում են Թուրքիայի հանրապետության հիմնադիր Մուսթաֆա Քեմալ Աթաթուրքի հանդեպ վիրավորական արարքները: Այս անգամ էլ Անթալիայի Ադեմ Թուլունայ Անադոլուի

լիցեյում ընդհանուր մաքրությունից հետո Աթաթուրքի լուսանկարները նետել են աղբամանը: Թուրքական Sozcü պարբերականի փոխանցմամբ

Անթալիայի Ադեմ Թուլունայ Անադոլուի լիցեյում տեղի է ունեցել ընդհանուր մաքրություն, որի ավարտին Աթաթուրքի տարբեր չափի լուսանկարներ եւ ուղեբձներով պաստառներ նետվել են լիցեյի դիմաց գտնվող աղբի կոնտեյներներում:

Նշենք, որ նախորդ տարի էլ Աթաթուրքի նկարը հայտնվել էր Թոքթաթ նահանգի ռեստորաններից մեկի զուգարանում եւ ներս մտնողներին «Բարի գալուստ» էր ասում:

Մշակույթ

Մեր բարեկամ պարոն Սիրղատ Մարտիրոսյանից ստացել ենք շահեկան մի հոդված: Հոդվածը լինելով երկարաշունչ՝ տպագրվելու է Լույսի մի քանի համարում: Խմբագիր

Արաք

Սիրղատ Մարտիրոսյան

Ով անցեալ ունի չի կարող յուշեր չունենալ , Թէ որ փուշ է անցեալդ, ինչ իմանաս Յուշն ինչ է: Պարոյր Սևակ:

Արաքը, իր հարուստ շրջաններով յայտնի էր թանգարժեք գորգերով: Ա. համաշխարհային պատերազմից անմիջապես յետոյ 1918-սկիզբներին եռետունից աւել ամերկահայ գորգ արտահանող վաճառականներ, եկել հաստատուել էին Արաք քաղաքում: Կարագեօգեան, Թաւշանջեան, Թիրաքեան, Կազանչեան, Թէֆէեան, Բարդվիլեան, Աւանօգեան, Աւագեան, Նահիգեան, և շատ ուրիշներ: Կարճ ժամանակում Արաք քաղաքը դարձաւ գորգի առևտրի և արտահանութեան կենդրոն: 1920-ից սկսած, շատ կարճ ժամանակում, բազմաթիւ ընտանիքներ, Թէրանից Համադանից, Թաւրիզից, Իսպահանից և Արաքի հայաբնակ շրջանի գիւղերից, որպէս մանր առևտրականներ, գրագետներ, ուսուցիչ, ուսուցիչ-ուսիներ, արհեստատրներ, խանութպաններ, և գործատրներ եկան հաստատուեցին Արաք քաղաք, բարձրացնելով հայ ընտանիքների թիւը մօտ 300-ի: Քսաներորդ դարի հենց առաջին քառեակին, Արաքը դարձաւ Իրանահայ մի ուշագրաւ գաղութ, իր ազգային, հասարակական և մշակութային կենտրոնով, իր շուրջ ունենալով չորս հայաբնակ գաւառներ, Քեամարա, Քեազազ, Բուրվարի և Գափլա: Շատ շուտով այդ շրջանի հայերից եկան հաստատուեցին Արաք Քաղաքում, Կառուցեցին իրենց սեփական ընդարձակ և նորաձև բնակարաններ: Հայ վաճառականները և միւս առևտրի և եւրպացի պաշտօնեաները մեծ մասամբ ապրում էին հայերի նորկառոյց շէնքերում որպէս վարձկալներ: Հայրս էլ Արաք քաղաքի Շուկայում ունէր իր գրասենեակը «Օֆֆիսը»: Գրասենեակի մի անկիւնում իրար վրայ դարսած էին, ահագին քանակութեամբ, մեծ մասամբ Լիլիան գորգեր: Միւս անկիւնում էր իր գրասեղանը, վրան դրած էր ապահով արկղը, դրամի և փաստաթղթերի համր: Արկղը բացում է գրագոցով: Հայրս արկղում փաստաթղթերի կողքին ունէր մի քսակ լիքը սև խոշոր համեղ չամիչ: Ըստ երևոյթի չամիչ շատ էր սիրում, ես էլ որ գնայի իր, մօտ ինձ էլ կտար:

Հայ համայնքը Արաք քաղաքում

1850 Թւականից է սկսւել հայերի մուտքը Մուլթանաբադ, մօտ հինգ ընտանիք մօտակապ գիւղերից եկել հաստատուել են Արաք քաղաքում, երբ հինգից վեց ընտանիք էլ Ամերիկայից, Եւրոպայից ընտանեօք եկել հաստատուել էին Հաջի Վաքիլի Ղալէում«Բերդում». մի մեծ շէնքում, որտեղ ունէին նաև իրենց գրասենեակը:

Արաքը իր շուրջ ունէր հարուստ շրջաններ, որտեղ արդիւնահանում էին ամեն տեսակի գորգեր, Մարուդ, Ջովշիան, Ֆարահան, Մալայիր, Քեամարա, Լիլիան, Մուշկաբադ, Մահալ և այլ գորգեր :

Գորգագործությունը Համարեա Արաքի շրջանի բոլոր հայաբնակ գիւղերում դարձել էր ընդհանցած զբաղմունք: ամեն մի հայի տնում տեղադրած կար մէկ կամ երկու գորգի շրջանակ: Ոչխարներից ձեռք բերած բուրդը իրենք զգում մանում, բնական գոյներով գոյնում և շրջանակի վրայ բարակ թելերով, հիստում գորգի ցանցը. ապա պարմանուհիները և հարսները գործում էին փոքր ու մեծ գորգեր: Գորգերի գծագրությունն էլ կատաւում էին հայաբնակ գծագրիչների միջոցով:

Լիլիհան գիւղի գործած գորգերը նոյնպէս յայտնի էին, թէ իրենց որակով և թէ գոյնազեղութեամբ, այնպէս որ յայտնի ճանաչում էին գտել արտասահմանում, յատկապէս Ամերիկայում:

Համակարգչից:- Մարուղ գորգ և Արաք գորգ Գորգի ցանցի նմուշ գործած քեռակնոջս միջոցով

Գործ- Արմինէ Յովասափեանի
Գործ- Հուրիգաղ Յովասափեանի

Հուրիգաղը իմ Մագար հօեղօր դուստրը և իր դուստրը Արմինէն, երկուսն էլ շատ շնորհալի Ձեռարւեստներով նաև գորգագործութեամբ զբաղող:

Վերնում նշած երկու գորգերը մի փոքր նմուշ, իրենց աշխատանքներից:

քառեակ բաղանիքից վեր, աջ կողմում էր մի եռուղի, որտեղ նախկինում շատ հայեր էին ապրում և կոչւում էր Մեռահ Արամնէ «հայերի եռուղմ պողոտայ», ապա անվանակոչւեց Նիսանեան Պողոտայ, ի յիշատակ շատ սիրած դոքտոր Մովսէս Նիսանեանի, որը երկար տարիներ բարեխղճօրէն ծառայել էր համայնքին:

Այս փողոցի վերջում է քաղաքի հայոց ազգային դպրոցը, ապա սուրբ Մեսրոբ եկեղեցին որը հիմնւել է 1914 թականին խորէն Վարդապետի օրօք:

1903 թականին Իրանա Հնդկաստանի հայոց թեմի առաջնորդ, երջանկայ յիշատակ Ս. Մահակ Արքեպիսկոպոս Այվատեանը, Բակրատ, Խորէն և Եզնիկ վարդապետներին իր հետ առած, հովական շրջակայութիւն է կատարում իր թեմի հայաբնակ գաւառներ: Փերիա, Չարմահալ, Քամարա, Ջափլաղ, Քազագ, և Մալայեր:

Գիւղերում, բացում արդիական դպրոցներ, Նոր Ջուղայից, Թարիզից, հրաւիրելով ձեռներեց ուսուցիչ-ուսուցչուհիներ և իւրաքանչիւր գաւառական գիւղում հիմնում դպրոցական շէնքեր:

Խորէն Վարդապետին կարգում է Սուլթանաբաղ և Համադան քաղաքների առաջնորդ փոխանորդ,(տեղապահ) ղեկավարելու Բուրվարի, Ջափլաղ, Քազաք,Քամարայ,և Մալայեր գավառների 60 հազար հայերի ազգային կրօնական և կրթական օջախների գործերը:

1913 թականին Արաք քաղաքի հայ ընտանիքների թիւը բարձրացել էր մօտ եռետունի:

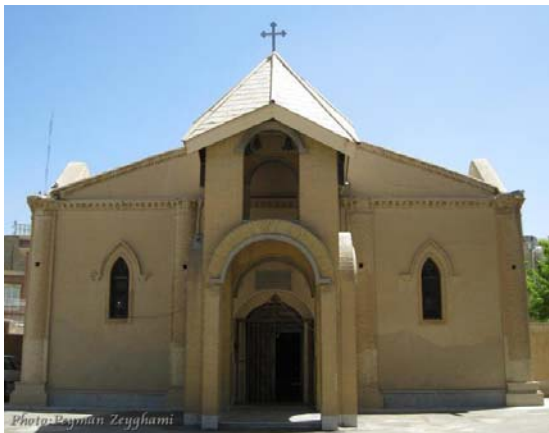
Խորէն վարդապետը ծնւել է աղքատներով հարուստ Կաղզւանում 1872 թականին:

Աւագանի, կոչումով Վարդան: Ուսանել է Էջմիածնի Գևորգեան Ճեմարանում, Կովկասից անցնում է պարսկաստան և մի քանի տարիներ ուսչութիւն է անում Թարիզի և Նոր Ջուղայի դպրոցներում:

Խորէն Վարդապետի ջանքերով աւարտում է Լիլիհանի դպրոցի

կիսաւարտ շէնքը: Նա վերացնել է տալիս դպրոցներում աւանդ դարձած ձեծը և պատիժը, գիւղացուն ազատում է

կալածատերերին յանձնելիք ապօրինի տուրքերից: Վերցնել է տալիս կանանց գլխի կոտերը, արգիլում է նրանց բերաներին կապած օշմաղի գործածությունը, կրճատում եօթ օր եօթ գիշեր տևող հարսանիքների և հոգեհացի ծախսերը նաև անչափահասների ամուսնությունը: Բանիմաց վարդապետը իր առաջին կենդրոնատեղին հանդիսացող Համադան քաղաքի հայոց ազգային եկեղեցուն կից կառուցում է ազգային դպրոցի մի գեղեցիկ շէնք: Իսկ 1914 թականին շրջաններից հանգանակած նւիրատուրեամբ կառուցում է Արաքի եկեղեցու հոյակապ շէնքը:

Տէր Ղազար Դաւթեան
Եսաեին)

Ս Սահակ (նկարեց
Հայոց եկեղեցին

Արաքի հայոց եկեղեցու կառուցման աշխատանքին, նշանաւոր դեր է ունեցել Տէր Ղազարը: Տէր Ղազարը ծնւել է Հասանաբաղ գիւղում, նախնական ուսումը ստանում է իր գիւղում, ապա մեկնում Ջուղա, յաջողութեամբ աւարտելով միջնակարգը, Ջուղայի ամենափրկիչ վանքում ձեռնադրուում է քահանայ: Նա մէկն է եղել Աէաք

քաղաքի Ս.Մեսրոբ եկեղեցու հիմնադիրներից: Պատվարծան Խորէն Վարդապետի կողմից, բարեցկամօրէն հանձն է առնում քաղաքի եկեղեցու շինարարութեան աշխատանքի համար, շրջակայ գիւղերից հանգանակություն անել: Նա շուրջ 65 տարի որպէս քահանայ, ծառայել է Արաքի քաղաքի նաև շրջակայ գիւղերի եկեղեցիներին: Նա վերջապէս 98 տարեկան հասակում վախճանւեց Թէիրանում և թաղւեց Դուլաքի գերեզմատնում:

Արաք քաղաքի համայնքը արդէն զարգացման և բազաւաճման վերելք էր արձանագրում, Քաղաքը արտակարգ եռ ու զեռի մէջ էր ընթանում: Նորակազմ գաղութը շուտով կառուցեց իր փառաւոր Եկեղեցին, ազգային դպրոցի և մանկապարտեզի սեփական շէնքեր:

Հայ ազգային դպրոցը հիմնւել է 1908 թին: Սկզբում ունեցել է երէք դասարան և մի սրահ, սակայն 1923 ին լրիւ ձևափոխւեց և համաձայն օրւան պահանջների ունենալով մեծ սրահ իր թաղրոնի բեմով, բաւարար դասարաններ, տեսչանոց, ուսուցչանոց իր բոլոր կահաւորումներով և հարմարութիւններով :

Ունենալով տաղանդաւոր կարող տեսուչներ, Ե. Մովսէսեան, Ե. Ֆրանգեան, Վ. Վալադեան, Ա. Մաքսապետեան, Միքայել Ստեփանեան, Ադամ Գրիգորեան, Ա. Յովհաննիսեան, Անուշաւան Գրիգորեան. ուսուցչուհիներ, տիկնայք, Միրանուշ Աղաբեգեան, Սաթենիկ Գրիգորեան, Հրանուշ և Անուշ գրիգորեաններ, ուսուցիչներ Արամ Աղաբեկեան, Արամ Յորդանանեան, Գասպար Յակոբեան, Յովսէփ Աբկարեան, Ա. Ալլիաւերդեան և շատ ուրիշներ: Որոնց շնչի տակ հասակ են նետել լինելով բաձր կարգի ուսեալ երիտասարդներ որ և յաջողում են ուսանել տարբեր բարձրագոյն դպրոցներում :

Դպրոցը զարգանում էր կրթական բոլոր բնագաւառներում, նոյնպէս և երգ, մարզանք, սկուտական աշխատանքներ, նաև արտոյարոցական միջոցառումներ, շրջանաւարտ միութիւն, թատերական կազմ և որակեալ երգեցիկ խումբ:

Հաջի Կարապետը իր կնոջ և Եղբօր «Հաջի Մալիմի» հետ Արաքից ուխտի էին գնացել: Երուսաղեմից վերադարձին Բաղդադ, լսելով Արմենակ Մաքսապետեանի մասին, ծանօթանալով նրա հետ, հրաւիրում է նրան Մուլթանաբաղ գալ, պաշտօնավարելու Արաք քաղաքի հայոց ազգային դպրոցում: Պրն Մաքսապետեանը ընդունւելով նրա հրաւերը 1927 թականին ստանձնում է Արաքի ազգային դպրոցի տեսչութեան պաշտօնը:

Արմենակ Մաքսապետեանը ծնել է 1887 թին Վանի Այգեստանում:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՄԱՔՍԱՊԵՏԻԱՆ

Տարրական կրթությունը ստանում է իր ծննդավայրում: Ապա ընդունում է Էջմիածնի Գեորգեան ճեմարան: 19 տարեկանում, լսարանի բաժինը լրի չավարտած անցնում է Եգիպտոս, յոյս ունենալով իր մօրեղբոր նիւթական օժանդակութեամբ, գնալ Եւրոպա ուսումը շարունակելու, սակայն դա չի յաջողում նրան,

ուստի նիւթական նեղ պայմանների բերումով, ստիպւած է լինում գործարանում աշխատել, որպէս հասարակ գործաւոր, ամենաձանր պայմաններում անգամ կարօտ լինելով տաք սննդարար կերակրի:

1908 թականին յաջողում է անցնել Եւրոպա, երբ յանկարծ լսում է հօր սպանութեան լուրը: Ստիպւած վերադառնում է Վան, տեղ կանգնելու մօրը, երկու փոքր եղբայրներին և քրոջը:

Վերջապէս 1912 թականին յաջողում է մեկնել Ֆրանսի և արձանագրել Նանսէ քաղաքի գիւղատնտեսութեան համալսարան, որտեղ ասարտելով ստանում է համապատասխան ասարտական: 1915 թականին ասարտում է կաթնատնտեսական բարձրագոյն դպրոցը:

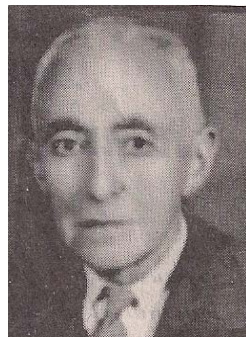
Նրա ջանքերով ցուցանագրւեցին և լրացւեցին Արաք դպրոցի բոլոր կահ-կարասիները, ճոխացւեց գրատարանի գրքերի քանակը, խրախուսելով աշակերտներին օգտուել գրատարանի գրքերից: Հիմք դրեց Շրջանասարտից միութիւնը, կանանց պարբերական դասախօսական ժողովներ:

Արմենակ Մաքսապետեանը որպէս թէ ուսուցիչ և թէ որպէս հասարակական գործիչ չափազանց նշանաւոր, արժէքաւոր ներդրում է ունեցել Արաք քաղաքի համայնքի ուսումնական, մշակութային նաև հասարակական բնագաւառներում:

Նրա կարգադրութեամբ, դպրոցական աշակերտները սկսեցին մասնակցել Աշակերտական միութեան ժողովներին, նաև օգտուելով գրատարանի գրքերից: Առաջին անգամ դպրոցն ունեցաւ լրիւ հայերէն դասագրքեր, որը բերել տւեց Ջուղայից և Թարիզից: Դպրոցի համար գրեց մի ներքին ծրագիր – կանոնագիր, որը վաւերացւեց մանկավարժական ժողովի և դպրոցի հոգաբարձութեան կողմից:

Պրն. Արմենակ Մաքսապետեանը վերին աստիճանի սրտցաւ հոգատար էր բոլոր աշակերտների նկատմամբ, այդ իսկ պատճառով վալյում էր ամենքի համկրամքը և հարգանքը: Նա ուշի ուշով հետևում էր անգամ արդ դպրոցական աշխատանքներին: Նրա ցաւալի մահը տեղի ունեցաւ 1957թականին Արաք քաղաքում : Նրա դին

աշակերտներս միասին ուսամբարձ կեցինք մինչև հանգստարան:

Ադամ Գրիգորեանը Ծնել է Թարիզում 1892 թականին: Նախնական կրթությունը ստացել է տեղի ազգային դպրոցում, ապա Թեմական կենդրոնական դպրոցում, ասարտելով փայլուն յաջողութեամբ: Վաղ տարիքից նետւեց հանրային ու կրթական ասպարզ, ծաւալուն գործնէութիւն ցուցաբերելով հանրային բնագաւառում: Նա բազմաձիրք էր,

լայնածավալ գործնէութիւն բերելով մշակոյթին, իբրև ուսուցիչ և հանրային գործիչ:

Նա եղել է Ղազինում, Ռաշտում Աստրիխան և Արխաբադ: 1923 թականին հաստատուել է Արաք: Աւել քան երեք տասնեակ տարիներ նւիրածօրէն և բժականորէն հանդէս է եկել հայ համայնքի կեանքում, այլազան ասպարէզներում: Հանրային, հասարակական, դպրոցական, մշակութային, երգ երաժշտութիւն, եկեղեցական, նաև դասերի դեկավարութեամբ: Լինելով տեսուչ, հոգաբարձու, խմբավար և այլ պաշտօներ, պարտականութիւնները կատարելով չափազանց բարեխղճութեամբ: Յարգած էր բոլորի կողմից, նւիրումի օրինակելի տիպար: Իրանահայ գաղթօջախի ազգային հասարակական կրթական մշակութային Վաստակաւոր գործիչ և ներկայ միշտ այնտեղ ուր իր մասնակցութեան կարիքն էր զգացում: Պրն. Ադամ գրիգորեանը դպրոցական աշխատանքներին կից ունէր նաև մասնաւոր նւագի դասընթացներ: Իր աչքերը փակեց մայիս 1 1966 թականին Թեհրանում:

Պրն Ադամը իր նւագի մասնաւոր դասերի աշակերտների հետ:

Ներքևում նստած իր աղջիկ Ադրիսէն:

Սիրանոյշ Մելիք բաղդասարեան Աղաբէկեան Ծնել է Թարիզ քաղաքում: Տարրական կրթությունը ստացել է Թարիզի Հայկազեան – Թամարեան դպրոցում իսկ միջնակարգը Թեմական կենդրոնականում, որտեղ նա

սովորում է նաև մանկավարժությունը և յտագայում աշխատում է աելի մասնագիտենալ:

Երբ Ատրպատականում լուր է տարածում տաճիկների յարձակումը, Սիրանոյշը իր ծնողների հետ տեղափոխում են Թիֆլիս, որտեղ նա

2 տարի յաճախում է գիմնազիա մանկավարժական կուրսերի մասը, ապա վերադառնալով Թաւրիզ նիւրում ուսուցչական ապարեգ:

Հրաւիրում է Արաք ստանձելու «Արեգ Շահինեան » մանկապարտեգի վարիչի պաշտօն, որտեղ աշխատում է երկար տարիներ արտակարգ բժախնդրութեամբ և նիւրածութեամբ: Նաև կազմակերպում է մանուկների գրական գեղարուեստական երեկոներ, տարագահանդէսներ, արժանանալով ամենքի գնահատանքին :

Սիրանոյշը Արաքում ամուսնանում է Արամ Աղաբեգեանի հետ, բախտաւորելով երեք գաւակների :

Տիկ. Սիրանոյշը եղել է կանանց միութեան անդամ, անդամակցել է Ալիք օրաթերթին: 1955 թականին ընտանեօք տեղափոխում են Թեհրան, որտեղ նա պաշտօնավարում է Արովեան ազգային դպրոցում:

Սիրանոյշը իր մահկանացուն կնքեց 1984 թականին Վիենայում:

1- Արեգի անամբ մանկապարտեգի շէնքը, որը նիւրում է Հայոց ազգային դպրոցին, Հաջի Սալիմ Շահինեանի կողմից, ի յիշատակ իր վաղամեռիկ գաւակ, Արեգի յիշատակին :

2- 1934 Թականին մանկապարտեգ նախակրթարանի աշակերտները, Տիկ. Սիրանոյշը և Օր.Նվարդը:

Արամ Տեղաի

Արամ Աղաբեգեան ծնել է –1988 թականին Թաւրիզում տարրական ուսումը ստացել է Հայկազեան Թամարեան դպրոցում, ապա Թեմական կենդրոնական դպրոցում:

Արամը Տաճիկների հարձակման լուր լսելով, իր գավակներով Ամալիա և Արշալոյսին իր հետ առած, մեկնում են Հայաստան: Բոլշևիկների բռնապետութեան օրօք, մի խումբ համակիր դաշնակցականների հետ, ձերպակալում բանդարկում է որտեղ, նա իրագէկ է լինում թէ ինչպէս կացնահարում են Համագասպին: Փետրուարական ապստամբութեան ժամանակ, կոտրելով բանդի դռները, փախուստի դիմելով, երկու երեխաների հետ միասին, անցնում են պարսկաստանի Սալմաստ քաղաք, որտեղ հրաւիրում է պաշտօնավարելու Հաֆթվանի հայոց դպրոցում:

Հետագային հրաւիրում է Արաք պաշտօնավարելու հայոց դպրոցում, որպէս հայերէն լեզւի դասատու: Թաւրիզից Արաք հանրակարքի մէջ Հանդիպում է օրիորդ Սիրանուշ Բաղդասարեանին, որը նոյպէս հրաւիրել էր պաշտօնավարելու Արաք դպրոցի մանկապարտեգում:

Արամ և Սիրանուշը կարճ ժամանակից յետոյ ամուսնանում են բախտաւորելով երկու տղայ և մէկ աղջիկ գաւակներով :

1995 թականին պրն. Արամը ընտանեօք տեղափոխում են Թեհրան, որտեղ հրաւիրում է պաշտօնավարելու Քուշէշ Դաւթեան դպրոցում որպէս Աւագ վերակացու: Հետագային հրաւիրում է որպէս Նայիրի դպրոցի տեսուց:

Պրն Արամը իր մահկանացուն կնքեց 1966 թականին Թեհրանում:

Շարք. 2

Խոհեր

Մեր Անցած Ճամփան

Թ. Ղարախանյանի Սիրակցի

Վերջապես հասա հայկական Սիրաք գյուղ որտեղ դեռ այդ 1964 թվականին ապրում էին քանի տուն պարսիկ եւ տասնը հինգ հայ ընտանիք եւ գյուղապետն էր իմ մեծ պապ քալանթար Թաթևվոս Ղարախանյանը: Երբ գյուղ մտա եւ մեր պապոնց հսկա բակի դարպասից ներս մտա արդեն պապս ու մամս լուր ունէին որովհետեւ ինձ դալի դուռը տեսնելով Բագում անունով գյուղի ամենաճանաչված հայացած աղջիկը վազվզելով պապոնցս լուր էր բերել որ իրենց թոռը զինվորական հագուստով, հրացանը ուսին հեծանիվով գյուղ է գալիս եւ լավ լուր բերելու համար նվերի խոստում ստացել: Տան հսկա դառվագեն ներս մտա, ամեն բան հենց դարվագի մոտ թողեցի, վազեցի վեր երկրորդ հարկ, հյուրասենյակ մտա եւ առանց սպասելու ասեցի՝ պապ մամ եկել եմ նոր դպրոց բացելու համար ձեզ տանեմ Աղբուլաղ... Հրճվանքով փաթաթվեցի մեծ պապ մամիս հետ... հրճվանքից հեկեկացին հա Բագումն եկավ ասավ որ քեզի դալի դուռը տեսել է օր գալիս եմ... Այդ ամենաճանաչված հայացած աղջիկը, պարսիկ աղջիկ, որք լինելով կողքի պարսիկ գյուղ Թաղանակից եկել եւ մեր գյուղն էր երեկացել, Թաթևվոս մեծ պապիս առաջարկով գյուղի հովիվ Աբբասի ընտանիքին հանձնարարել, որ այդ Բագում անունով աղջիկան իր տունը տեղ տա եւ թողնի որ պստիկ աղջնակը գյուղի ցանկացած տարբեր ընտանիքների համար գյուղի տներում ծառայություններ մատուցի: Այսբան գիտենք որ այդ հայացած աղջիկը որք ու տխուր Սիրաք գյուղում երեւաց եւ ձախ ու աջից սիրով լցվեց եւ մի կլկլան հաճելի, ձկուն, զվարթ ու թովան գյուղի աղջիկ եղավ... ամուսնացավ Սիրաք գյուղի գառնարած պարսիկ Ջաֆար անունով մի օտար որք տղի հետ եւ հայեցի մի օջախի արժանացան եւ շարունակեցին ապրել Սիրաք գյուղում:

Մամուքա, Հաջիաբաղ, Սիրաք Այս երեք գյուղերում ապրող հայերը արդեն ծեր ու տարեց մարդիք էին եւ բոլորն էլ պատրաստվում էին տեղափոխվել Նոր Ջուղա կամ Թեհրան եւ իրենց գյուղ մնալու պատճառը այն էր որ իրենց տուն ու տեղը ծախձխել շրջակայ գյուղերի պարսիկ գյուղացիներին եւ գոնե ամեն բան դեն չգցեն:

Այսպիսով մի խումբ ժողովուրդ թողնում՝ հեռանում, մյուս խումբը նոր հույսերով նոր տուն կառուցում, նոր երեխիաներ ունենում, բազմանում, շատանում, տեղը մնում ու ապրում եւ քայլում դեպի նոր արշալույս. այդ երկու հոսանքների արդյունքը մեր պատմության ընթացքում պարզ տեսնում ենք: Ինչպես այքով տեսա այդ երեք փոքրաթիվ հայաբնակ գյուղերից, Մամուքա գյուղի դպրոցը կանգուն էր բայց Հաջիաբաղ եւ Սիրաք գյուղերի դպրոցները, տխուր եւ շվարած վիճակում էին աշակերտություն չունենալով եւ հենց այդ պատճառով, Մամուքա գյուղի համար ուսման գորքի զինվորական ուսուցիչ էր հասկացված, բայց Հաջիաբաղ եւ Սիրաքի գյուղերի համար ոչ: Պարսիկ գյուղացիները նոր էին սկսել ներքաշվել հայկակն գյուղեր եւ այնտեղ բազմանալ ուրեմն նոր հասկացա ինչու Սիրաք եւ Հաջիաբաղ գյուղերի Ուսման Ջորքի ցանկի մեջ չէին, թե ոչ հենց այդ գյուղերից մեկն ու մեկին կղիմեի. մի քանի տարի անց լսեցի այդ գյուղերը մտել են Ուսման Ջորքի ցանկում եւ զինվոր ուսուցիչ են պահանջել, իմ համար արդեն ուշ էր:

Վանիկ Բաղդասարյան

**Թամար Փանոսյան
Նայերեն-պարսկերեն առածանի**

زبانزدهای ارمنی-فارسی
تالیف تامار پانوسیان

91- Մազը սրտիցն է ջուր խմում:
مو از آب دل می خورد.

87- Լավ օրը բարեկամ շատ կճարվի:
این دغل دوستان که می بینی ، مگسآند گرد شیرینی.

88- Ականջ կա ծակ չկա:
کو گوش شنوا.

89- Շատ դատողին շալե շապիկ, քիչ դատողին մետաքսե շապիկ:
کار کردن خر و خوردن یابو. کار دنیا بر عکس است.
بی ستون را عشق کند و شهرتش را فرهاد برد.

90- Թոնիրը գցես շորահոտ չի գա:
گورم کجا بود تا کفنم باشد. گور ندارد که کفن داشته باشد.

ایران همواره اشتراکات تمدنی خود را مبنای تعاملات با ارمنستان قرار خواهد داد

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن روحانی امروز دوشنبه در ادامه دیدارهای خود با روسا و مقامات شرکت کننده در مراسم تحلیف، در دیدار سرژ سرکیسیان رئیس جمهوری ارمنستان در تهران این مطلب را بیان کرد.

روحانی افزود: روابط جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان همواره دوستانه، نزدیک و بر پایه تأمین منافع دو جانبه بوده و قطعاً در آینده نیز تلاش تهران معطوف به تعمیق روابط و ارتقای سطح همکاری‌ها در همه زمینه‌ها خواهد بود.

وی با اشاره به روابط تاریخی و دیرینه ایران و ارمنستان خاطر نشان کرد: جمهوری اسلامی ایران همواره بر پایه اشتراکات فرهنگی و تمدنی تعاملات خود را با ارمنستان گسترش و آن را مبنای تحکیم روابط و همکاری‌های خود قرار داده است.

رئیس جمهوری اظهار داشت: ارمنستان در مجامع بین‌المللی و در موضوعات گوناگون مواضع نزدیک و دوستانه‌ای با ایران داشته و یقیناً این مساعی مشترک در راستای تأمین هر چه بیشتر منافع دو کشور ادامه خواهد یافت.

رئیس جمهوری ارمنستان نیز در این دیدار ضمن تبریک مجدد انتخاب و آغاز بکار دکتر روحانی به عنوان رئیس جمهوری اسلامی ایران، از شرکت در مراسم تحلیف دکتر روحانی ابراز خرسندی کرد.

سرژ سرکیسیان تصریح کرد: ایران و ارمنستان در کنار هم از یک راه طولانی تاریخی عبور کرده‌اند و در ۲۰ سال گذشته نیز همکاری‌ها و روابط مؤثر و سازنده‌ای با یکدیگر داشته‌اند.

رئیس جمهوری ارمنستان تأکید کرد: مطمئناً در دوران جدید همکاری‌های ایران و ارمنستان با تلاش‌های مسوولان دو کشور ضمن تقویت و تحکیم دوستی میان دو ملت، روابط دوجانبه و منطقه‌ای نیز در عرصه‌های مختلف از جمله در زمینه اقتصادی گسترش خواهد یافت.

رئیس جمهوری ارمنستان به منظور شرکت در مراسم تحلیف حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن روحانی رئیس جمهوری اسلامی ایران که عصر یکشنبه در مجلس شورای اسلامی برگزار شد، به ایران سفر کرده است.

امضای موافقت‌نامه تجاری بین ااتاق تهران و ابروان

بزرگترین هیئت تجاری ایران پس از استقلال ارمنستان به سرپرستی یحیی آلاسحاق به این کشور سفر کرده و بین ااتاق بازرگانی تهران و ابروان موافقت نامه تجاری امضا شد.

به نقل از ااتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران در این دیدار ابتدا آقای «روبرت هاروتونیان» ضمن خیر مقدم به یحیی آلاسحاق و هیات همراه، به روابط بسیار خوب دو جانبه میان ایران و ارمنستان اشاره و از بالفعل کردن فرصت‌های گسترده برای همکاری دو کشور استقبال کرد.

وی سفر هیات ایرانی را فرصتی مناسب برای شناخت طرفین از یکدیگر و

گسترش همکاری‌ها میان دو کشور دانست.

«پتروسیان» معاون وزیر اقتصاد ارمنستان که به عنوان نماینده «واهران آوانسیان» وزیر اقتصاد در این نشست دوجانبه شرکت کرده بود، به بیان دیدگاه‌های خود در رابطه با گسترش همکاری‌ها میان ایران و ارمنستان پرداخت.

انتشار اسناد رسمی طراحی کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ توسط سیا

راديو فردا : شصت سال قبل در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، تاریخ ایران با سقوط دولت محمد مصدق بر اثر کودتایی آمریکایی - بریتانیایی، ورق خورد .

به گزارش نشریه فارین پلیسی، تبعات این واقعه، برای سال‌ها رهبران را قربانی خود ساخت، به نیروهای ضد آمریکایی کمک کرد تا حکومت شاه را در سال ۱۳۵۷ ساقط کنند و حتی بر ایرانیانی که سفارت ایالات متحده در تهران در سال ۱۳۵۸ را اشغال کردند نیز تاثیر گذاشت .

اما تقریباً ۶۰ سال طول کشید تا سازمان جاسوسی آمریکا، آشکارا اعتراف کند که پشت این سقوط جنجالی بوده است . اسناد این واقعه در سالگرد ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، در سایت بایگانی امنیت ملی ایالات متحده منتشر شده است که بر اساس قانون آزادی اطلاعات، عموم اجازه دسترسی به آن را خواهند داشت .

این اسناد، خلاصه‌ای از یک گزارش داخلی هستند که با عنوان «نبردی برای ایران» در میانه دهه ۱۹۷۰ توسط یک مورخ سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا، سیا، تهیه شده بود . اسناد یاد شده نخستین بار در سال ۱۹۸۱ و با حذف بخش عمده‌ای از آنها، شامل تمام بخش سوم با عنوان «ماموریت پنهان» منتشر شد. این بخش حذف شده، جزئیات کودتا را شرح می‌داد . در اسنادی که ۲۸ مرداد ۱۳۹۲ و در شصت سالگی کودتا منتشر شده، رسماً به حقایق مشارکت سازمان جاسوسی آمریکا در این واقعه اشاره شده است. از جمله اینکه «کودتای نظامی که منجر به سقوط محمد مصدق و دولت ملی او شد، با هدایت و مدیریت سیا و به عنوان اقدامی در چارچوب سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا اجرا شد».

همچنین در این اسناد آمده است که خطر از دست دادن ایران بر اثر «نفوذ اتحاد جماهیر شوروی» یکی دیگر از نگرانی‌هایی بود که آمریکا را ناچار کرد تا عملیات «آزاکس» را برنامه‌ریزی و اجرا کند . «آزاکس» اسم رمزی بود که سیا بر روی طرح سرنگونی دولت دکتر محمد مصدق گذاشته بود. این طرح برای اجرا شدن در هر مرحله به همکاران محلی اتکا داشت . عملیات آزاکس چندین مرحله داشت: استفاده از پروپاگاندای رسانه‌ای برای تضعیف سیاسی مصدق، وادار کردن شاه به همکاری، تطمیع و رشوه دادن به نمایندگان پارلمان، سازماندهی نیروهای امنیتی و برپایی تظاهرات عمومی. تلاش‌های اولیه برای اجرای طرح شکست خورد اما در نهایت در ۱۹ اوت (۲۸ مرداد) نیروهای کودتا توانستند با یکدیگر هماهنگ شده و تلاش دوم خود را انجام دهند . فارین پلیسی نوشته است، دلیل اینکه سیا در نهایت تصمیم گرفت نقش خود را در کودتای ۲۸ مرداد فاش کند به همان اندازه که چرا اسناد مربوط را سال‌ها پنهان نگاه داشته بود، نامشخص است .

ماموران آمریکایی و بریتانیایی کودتا تاکنون کتاب‌ها و مقاله‌های زیادی درباره

قيام گرجستان و ارمنستان عليه گاز روسها

همزمان با توافق‌های جدید گازی تهران - باکو و مخالفت آلمان و گرجستان با پیشنهاد های گازی روسیه، ایران آمادگی خود را به منظور افزایش صادرات گاز به کشورهای منطقه قفقاز به ویژه ارمنستان اعلام کرد.

اواسط خرداد ماه سالجاری سهام شرکت توزیع گاز آرگ ارمنستان توسط شرکت گازپروم روسیه خریداری شد و روسها با دستیابی به این موفقیت فشارها بر دولت ایروان به منظور کاهش و یا توقف واردات گاز ایران افزایش دادند.

بر این اساس برخی از نمایندگان پارلمان ارمنستان تاکید کرده بودند: دولت این کشور تحت فشار مسکو مالکیت خط لوله انتقال گاز ایران به ارمنستان را به گاز پروم روسیه واگذار کرده و به اعتقاد نمایندگان پارلمان ارمنستان، گازپروم به منظور توقف واردات گاز ارمنستان از ایران و یکه تازی در بازار گاز ارمنستان، اقدام به خرید این خط لوله کرده است.

با افزایش فشارهای گازی گازپروم، برخی از مقامات دولت ایروان همچون آرمن موسیسیان وزیر انرژی تیگران سرگیسیان نخست وزیر ارمنستان با ادعای گران بودن گاز ایران در مقایسه با گاز وارداتی روسیه اعلام کردند: کشورش واردات گاز از ایران را متوقف خواهد کرد.

همزمان با این تغییر و تحولات گازی، هفته گذشته ایران و جمهوری آذربایجان به عنوان دو قطب تولید و صادرات گاز منطقه خاورمیانه و حوزه دریای خزر پشت درب های بسته مذاکراتی را به منظور توسعه همکاری های گازی در باکو انجام دادند.

با به پایان رسیدن مذاکرات گازی باکو، مسئولان جمهوری آذربایجان با استقبال از پیشنهادهای گازی تهران از افزایش صادرات و همکاری های گازی با ایران خبر داده و حتی ناطق عباسف معاون وزیر صنعت و انرژی آذربایجان با اشاره به افزایش تولید گاز این کشور به ۵۴ میلیارد مترمکعب تا سال ۲۰۲۰ میلادی خواستار افزایش طرح های مشترک صادرات، سوآپ و ترانزیت گاز با ایران شد.

قيام گرجستان و ارمنستان عليه گاز روسها

بازار گاز روسیه این روزها در کشورهای اروپایی با تهدیدی به نام "شیل گس" روبرو شده است و غول گازی جهان به منظور حفظ بازارهای سنتی گاز خود در قاره سبز اقدام به کاهش قیمت گاز و ارائه تخفیف های گازی کرده اند که البته این ستارو تاکنون موفق نبوده است.

از این رو پس از مخالف آلمان با پیشنهادهای گازی روسیه، گرجستان هم دست رد به طرح روسیه مبنی بر از سرگیری واردات گاز طبیعی از این کشور گازخیز شده و نکته قابل توجه آن است که گرجستان کریدور انتقال گاز روسیه به ارمنستان است.

در همین حال میخائیل ساکاشویلی رئیس جمهوری گرجستان با مخالفت نسبت به ازسرگیری واردات گاز از روسیه تاکید کرده است: از سرگیری واردات گاز طبیعی از روسیه می تواند استقلال گرجستان را به مخاطره بیندازد.

گرجستان در سال ۲۰۰۷ میلادی خرید گاز از روسیه را متوقف و خرید گاز از آذربایجان را آغاز کرد زیرا دولت تفلیس معتقد است: افزایش گازبها از سوی روسیه اقدامی سیاسی بوده و این افزایش گازبها به منظور تنبیه گرجستان است.

عقب نشینی گازی ارمنستان

با گذشت حدود ۱۰ روز از مواضع تند ایروان علیه گاز ایران، آرتسویک

این واقعه نوشته‌اند. از جمله گرمیت روزولت، مامور ارشد سیا در مدیریت عملیات .

پژوهشگران کتاب‌های بیشتری هم نوشته‌اند که برخی از آنها در سال‌های اخیر منتشر شده است. فراتر از این، بیل کلینتون و باراک اوباما، دو رئیس جمهوری آمریکا هم به صورت علنی به نقش ایالات متحده در کودتا اعتراف کرده‌اند. اما منابع دولتی آمریکا به ویژه در سازمان جاسوسی، اغلب نگاه متفاوتی به این موضوع داشته‌اند .

فارین پالیسی نوشته که آنها از «افشای منابع و روش‌ها»ی خود که ممکن است به کار دشمنان آمریکا بیاید، نگران بوده‌اند. و در نهایت، حفظ روابط خوب با متحدان ایالات متحده به خصوص در حوزه جاسوسی، اولویت دارد. اسناد بریتانیا از سال‌ها قبل نشان می‌دهد که وزارت امور خارجه این کشور و احتمالاً MI6 که به طراحی و اجرای کودتا کمک کرده بودند، نگران اشتباه در بیان هر گونه موضع رسمی بوده‌اند که می‌توانست به گرفتاری بیشتری بینجامد. گزارش فارین پالیسی افزوده که از نگاه ناظران بیرونی، این پنهان کاری برای ایرانیانی که سال‌هاست درباره نقش بریتانیا در کودتا مطمئن هستند، مضحک است.

فارین پالیسی می‌گوید این حقیقت که سیا حالا تغییر مسیر داده، لاقابل از راه دور، نکته‌ای است که باید از آن استقبال شود. این امیدواری وجود دارد که این نمونه به اتخاذ تصمیم‌های مشابه برای افشای اسناد تاریخی که همچنان مسئله روز به شمار می‌آیند، منجر شود.

تجهیزات نظامی نیروهای مسلح جمهوری ارمنستان از لحاظ کیفیت از سطح بالایی برخوردار است

"آرتور باغداساریان" دبیر شورای امنیت ملی جمهوری ارمنستان به خبرنگاران گفته است که تکنیک و تجهیزات نظامی نیروهای مسلح جمهوری ارمنستان از لحاظ کیفیت از سطح بالایی برخوردار می باشد و با تجهیزات نظامی آذربایجان قابل مقایسه نیست.

وی همچنین تاکید داشته است که نیروهای مسلح ارمنی از هر گونه تکنیک و تجهیزات نظامی و توانایی لازم برخوردار می باشد و آماده پاسخ دادن و مقاومت علیه هر گونه اقدام دشمن می باشد. آقای "باغداساریان" گفته است که رشد و توسعه همکاری های نظامی ارمنستان و روسیه و تامین تجهیزات نظامی به ارمنستان ادامه دارد. "نیکولای بوردیوژا" دبیر کل سازمان قرارداد امنیت دسته جمعی به نوبه خود در ایروان اعلام نموده است که سیستم دفاعی ارمنستان از طریق سه مرحله - ملی - همکاری ارمنی - روسیه و در چارچوب سازمان قرارداد امنیت دسته جمعی رشد و گسترش پیدا می کند. آقای "آرتور باغداساریان" افزوده است که مدرنیزه کردن پایگاه نظامی روسیه شماره ۱۰۲ واقع در گیومری نیز در مرکز توجه دولت کشورش قرار دارد.

امور ارامنه خارج از کشور ارمنستان در نطق خود تاکید داشته است که باید در آستانه صدمین سالگرد نسل کشی ارامنه تمام تلاش را با بکار برد و به جامعه جهانی ثابت کرد که تنها راه خودداری از جنایت های جدید محکومیت جرم های تاریخی می باشد. باید تاکید کرد که در این همایش "گایگیک هاروتونیان" رییس دادگاه قانون اساسی، "هرایر توماسیان" وزیر دادگستری و "آقوان هوسپیان" دادستان کل ارمنستان نیز شرکت و سخنرانی کرده اند. "آقوان هوسپیان" دادستان کل ارمنستان در این همایش اعلام کرده بود که بازماندگان نسل کشی ارامنه باید جبران مالی دریافت نمایند، همه کلیسا ها باید به صاحبان خود پس داده شود، ارمنستان باید مناطق از دست داده را پس بگیرد. ولی باید این همه درخواست ها پایه و اساس حقوقی داشته باشد. آقای "گایگیک هاروتونیان" رییس دادگاه قانون اساسی ارمنستان به نوبه خود تاکید داشته است که کمیته ویژه ای به منظور کامل کردن پرونده حقوقی مسایل نسل کشی ارامنه تشکیل می شود. "آرا پاپیان" مدیر مرکز "مودوس ویوندی" به نوبه خود تاکید داشته است که برگزاری این چنین همایش ها از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. نسل کشی جرم می باشد و بررسی جرم و جنایت کار حقوق دانان می باشد. البته تعداد زیادی از حقوق دانان ارمنی مقیم خارج از کشور در این همایش شرکت نکرده اند. برای اولین بار دادستان کل ارمنستان در این چنین همایش شرکت و سخنرانی نموده است. تاکیدات دادستان کل ارمنستان مطابق با استانداردهای حقوقی و بین المللی بود.

سفیر آمریکا در ارمنستان: زمینه تکنولوژی های اطلاعاتی در ارمنستان تقویت می شود

۴۰ درصد از تولیدات این زمینه در ارمنستان به فروش می رسد که شاخص خوبی از نظر دیگر راسا های اقتصاد و اداره الکترونیکی می باشد. این مطلب را "جون هفر" سفیر فوق العاده و تام الاختیار ایالات متحده آمریکا در ارمنستان ضمن مراسم افتتاح مجمع تجاری "دی جی تک" اعلام کرده است. آقای سفیر از همکاری ارمنستان و آمریکا در زمینه تکنولوژی های اطلاعاتی ابراز رضایت کرده و تاکید کرده است که شرکت های متعدد آمریکا در ارمنستان فعال می کنند.

درخواست فدراسیون بین المللی حقوق بشر از ترکیه

فدراسیون بین المللی حقوق بشر (FIDH) از ترکیه درخواست کرده است که نسل کشی ارامنه را برسمیت بشناسد و دست به اقداماتی برای برقراری روابط دیپلماتیک با ارمنستان بزند. باید تاکید کرد که در این خصوص سندی طی سی و هشتمین نشست فدراسیون مذکور صورت گرفته است. "آرتاک گیراگوسیان" رییس شورای سازمان اجتماعی "انستیتیوی جامعه مدنی" اعلام نموده است که طی این نشست مسایل مربوط به نسل کشی ارامنه مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

میناسیان، معاون حزب فدراسیون انقلابی ارمنستان با بیان اینکه گاز وارداتی از روسیه به ارمنستان ارزان ترین گاز منطقه نیست، گاز ایران جایگزین خوبی برای گاز وارداتی از روسیه اعلام کرده است.

این مقام ارمنی با تاکید بر اینکه در صورت افزایش گازها در ارمنستان، هیچ شهروندی در ارمنستان نخواهد ماند و روسیه نمی تواند این حقیقت را کتمان کند که از گاز به عنوان یک ابزار سیاسی استفاده می کند، تاکید کرد: برنامه گازپروم روسیه برای افزایش گازها در ارمنستان، اقدامی بی دلیل و نامعقول ضمن آنکه لازم است که شرکت آرمروسگازپروم ملی شود تا واردات گاز از ایران و منابع جایگزین انرژی بررسی شود.

تیرگران سرکسیان نخست وزیر ارمنستان هم اخیراً بیان اینکه شرکت سرمایه گذاری مشترک روسیه-ارمنستان (آرمروسگازپروم) از دولت ارمنستان خواسته است تا گازهای شهروندان ارمنی را از ۳۱۶ دلار برای هر یکهزار مترمکعب گاز به ۵۳۰ دلار افزایش یابد، بیان کرد: روسیه هر یک هزار مترمکعب گاز خود را با قیمت ۱۸۹ دلار و مشابه با قیمتی که از بلاروس مطالبه می کند به ارمنستان می فروشد.

آرمن موسیسیان وزیر انرژی و منابع طبیعی ارمنستان هم در جدیدترین اظهارات خود تاکید کرده است: ارمنستان به خرید گاز از ایران ادامه می دهد.

آمادگی ایران برای افزایش صادرات گاز به قفقاز

ایران و ارمنستان سال ۱۳۸۳ قراردادی به منظور تهاتر گاز و برق امضا کردند که مطابق با این توافق قرار بود حجم صادرات گاز ایران تا سال ۲۰۱۰ میلادی به یک میلیارد متر مکعب در سال افزایش یابد.

در حال حاضر به طور متوسط روزانه بیش از یک میلیون متر مکعب گاز طبیعی از طریق تاسیسات مرزی نوردوز به این کشور همسایه صادر می شود که برای انتقال گاز طبیعی به ارمنستان خط لوله ای به قطر ۳۰ اینچ و به طول ۱۱۳ کیلومتر حداقل تبریز تا مرز ارمنستان ساخته شده است.

مدت قرارداد تهاتر گاز ایران و برق ارمنستان را ۲۰ ساله بوده که قرارداد صادرات گاز ایران به ارمنستان یک قرارداد چهار جانبه میان شرکت ملی صادرات گاز ایران، شرکت توانیر، شرکت ایروان تی پی پی و شرکت برق ارمنستان است.

با این وجود اخیراً مسئولان گازی ایران از آمادگی دولت تهران به منظور افزایش صادرات گاز طبیعی به کشورهای منطقه قفقاز به ارمنستان خبر داده اند ضمن آنکه محمد رئیسی سفیر ایران در ایروان گفته است: ایران آماده کمک به ارمنستان در زمینه عرضه گاز به مقدار و اندازه ای است که می تواند.

نسل کشی جرم است و بررسی جرم کار حقوق دانان

تا زمانی که جمهوری ارمنستان وجود دارد تمامی تلاش ها و کوشش ها برای فراموش کردن نسل کشی ارامنه ناکام خواهد ماند. با بیان این مطلب آقای "سرژ سرکسیان" رییس جمهور ارمنستان طی دومین همایش حقوق دانان ارمنی مقیم سراسری دنیا اعلام کرده است که تصادفی نیست که مسئله نسل کشی ارامنه در مرکز توجه حقوقدانان ارمنی قرار دارد.

رییس جمهور ارمنستان تلاش های حقوق دانان ارمنی مقیم کشورهای مختلف دنیا برای شناسایی نسل کشی ارامنه را بسیار مهم ارزیابی کرده است. هدف اصلی حقوقدانان ارمنی مقیم کشورهای مختلف دنیا شناسایی نسل کشی ارامنه از سوی جامعه جهانی می باشد و این تنها راهی برای خودداری از تکرار این چنین جنایت های خونین در آینده می باشد. آقای "سرکسیان" تاکید داشته است که این جنایت خونین باید برای همیشه محکوم شود و ترکیه نیز باید این جنایت را برسمیت بشناسد و آن را محکوم نماید. شایان ذکر است که حاضرین در این همایش مسایل مربوط به برگزاری مراسم هایی تقدیم به صدمین سالگرد نسل کشی ارامنه را مورد بحث و بررسی قرار داده اند. جامعه جهانی باید این جنایت خونین را برسمیت بشناسد و آن را محکوم نماید. خانم "هرانوش هاکیویان" وزیر

دولت ارمنستان به طور عاقلانه تجهیزات نظامی به دست می آورد

آقای "آرتسرون هوانسیان" سخنگوی بخش مطبوعاتی وزارت دفاع ارمنستان اعلام نموده است که دولت ارمنستان به طور عاقلانه تجهیزات نظامی به دست می آورد.

در سه ماه اول سال ۲۰۱۳ میلادی ۴ میلیون و ۱۹۱ هزار و ۱۰۰ بامب وارد ارمنستان شده است. در صورتی که طی سه ماه اول سال ۲۰۱۲ میلادی ۵۵۴ هزار و ۳۰۰ بامب وارد ارمنستان شده بود. سخنگوی بخش مطبوعاتی وزارت دفاع ارمنستان همچنین گفته است که افزایش تجهیزات نظامی از سوی دولت ارمنستان حاکی از آن دارد که مقامات رسمی این کشور می توانند وضعیت را به خوبی کنترل نمایند.

درهای ارمنستان به روی فعالان اقتصادی ایران باز است

روبرت هارتونیان دبیرکل آژانس توسعه ارمنستان پس از سفر بزرگترین هیئت تجاری ایران به این کشور در خصوص نحوه ارتباط تجاری بین دو کشور، ارتباطات اقتصادی، نحوه سرمایه گذاری و پتانسیل های موجود گفتگویی انجام داده است که در ادامه می خوانید.

*در مورد هزینه های گمرکی و واردات کالا به ارمنستان توضیح دهید که چه شرایطی حاکم است و فعالان اقتصادی باید چه هزینه هایی برای واردات کالا به ارمنستان پرداخت کنند؟

هارتونیان: در وهله اول باید این مساله تسریع شود و همکاران و دوستان ایرانی ما بدانند که وضعیت چگونه است. وقتی شما کالا وارد ارمنستان کنید دو نوع مالیات پرداخت می کنید. اولین نوع این مالیات همان تعرفه گمرکی است که حداکثر ۱۰ درصد خواهد بود. یعنی این تعرفه بین صفر تا ۱۰ درصد متغیر است، اما بیش از این نخواهد شد. مالیات دوم مالیات بر ارزش افزوده است که ۲۰ درصد است. یعنی شما در نهایت برای کالایی که وارد کنید پرداختتان ۳۰ درصد خواهد بود اما آن ۲۰ درصدی که به عنوان مالیات بر ارزش افزوده پرداخت می کنید در جریان فعالیت اقتصادی جبران خواهد شد. شما مالیات بر ارزش افزوده را در گمرک پرداخت می کنید اما زمانی که کالا را به فروش برسانید از خریدار

آن را دریافت خواهید کرد. یعنی آن مبلغ برای شما جبران خواهد شد پس یک واردکننده کالا به ارمنستان در نهایت ۱۰ درصد هزینه خواهد داشت. مالیات بر ارزش افزوده برای ساده کردن امور مالیاتی و مدیریت بهتر آن مالیات بر ارزش افزوده را لب مرز از واردکننده اخذ می کند. اگر ما این مالیات را همان ابتدای ورود از واردکننده کالا اخذ نکنیم باید مراجعات مکرر به دفاتر شرکت های خارجی داشته باشیم و بروکراسی را برای دریافت این مالیات پیچیده تر و سخت تر کنیم، در حالی که اکنون پس از دریافت مالیات بر ارزش افزوده در همان ابتدای ورود کالا دیگر سازمان مالیاتی ما کاری به فعالان اقتصادی خارجی ندارد و کار برای آنان ساده تر است. این را هم باید بگویم که دولت در تلاش است تا مکانیسم بهتری برای این امر طراحی کند که بیشتر خواسته فعالان اقتصادی را فراهم کند، البته تدوین و اجرای این طرح کمی طول خواهد کشید.

*این مساله برای همه تجار و بازرگانان خارجی اعمال می شود یا این که مختص برخی از فعالان اقتصادی از جمله بازرگانان ایرانی است؟ چون در حال حاضر بازرگانان ما با تجار چینی در رقابت هستند و البته اعتقاد دارند که شرایط این رقابت برابر نیست.

هارتونیان: نه برعکس است. قوانین به صورت استاندارد برای همه یکی است. فقط یک تفاوت وجود دارد. ما فهرستی از ماشین آلات و تجهیزات در گمرک داریم. اگر شما دستگاهی را برای شروع تولید به ارمنستان وارد کنید هزینه پرداختی شما صفر خواهد بود. یعنی نه هزینه گمرکی پرداخت می کنید و نه مالیات بر ارزش افزوده. توجه کنید که در مورد کالاهای مختلف هزینه پرداختی توسط واردکننده متفاوت است. ممکن است هزینه صفر باشد، ممکن است تعرفه گمرکی نداشته باشید اما مالیات بر ارزش افزوده را پرداخت کنید که البته آن را در نهایت دریافت خواهید کرد. یا ممکن است که هم تعرفه بپردازید و هم مالیات بر ارزش افزوده که جمع آن ۳۰ درصد است اما در نهایت با جبران مالیات بر ارزش افزوده همان ۱۰ درصد تعرفه را پرداخت کرده اید. تعرفه ۱۰ درصد و مالیات بر ارزش افزوده برای کالاهای مصرفی در نظر گرفته شده است.

* با توجه به ظرفیت های موجود در ارمنستان و قوانین و مقررات موجود در این کشور از دید شما فعالان اقتصادی ایرانی ایرانی در چه حوزه ای می توانند سرمایه گذاری کنند؟

هارتونیان: ما هیچ محدودیتی نداریم و سرمایه گذاران خارجی را محدود به سرمایه گذاری در حوزه خاصی نکرده ایم. ایرانی ها تاکنون در زمینه کشاورزی، تولید محصولات گلخانه ای و میوه و تره بار، فرآوری مواد فعال بوده اند. از ارمنستان صادرات گوسفند داشته و کشتارگاه احداث کرده اند، به تولید مواد پلاستیکی پرداخته اند، در حوزه ساخت و ساز فعالیت داشتند و مثلا هتل سازی کرده اند و در نهایت حوزه معادن هم وارد کار در ارمنستان شده اند. من می خواهم بگویم که قوانین اقتصادی ارمنستان کاملا آزاد است. یعنی ما چاره و راه دیگری نداریم و باید در تجارت امروز جهانی امکانات و تسهیلات خوبی برای سرمایه گذاران خارجی فراهم کنیم. حضور در همه حوزه های اقتصادی در ارمنستان برای فعالان اقتصادی ایرانی آماده و مهیاست.

*در حوزه آی تی مثل این که سرمایه گذاری داخلی و خارجی زیادی در ارمنستان صورت گرفته است؟

هارتونیان: درست است، البته در این حوزه ارزیابی سرمایه گذاری چندان دقیق نیست چون همه چیز سخت افزاری نیست و نرم افزار بخش عمده ای از این صنعت را دارد، اما در کل می توانم بگویم که هر سال تعداد شرکت های فعال در این حوزه ۱۵ الی ۲۰ درصد افزایش پیدا می کند. در سال ۲۰۰۰ حدود ۷۰ درصد شرکت های فعال در حوزه آی تی با سرمایه خارجی ثبت شده بودند. شرکت های خارجی زیادی به ارمنستان آمدند و پس از ثبت شرکت از نیروی داخلی ارمنستان استفاده کردند و به تحقیق در زمینه آی تی و تولید نرم افزار پرداختند. اکنون اوضاع متفاوت شده و تعداد شرکت هایی که با سرمایه داخلی ثبت می شود افزایش یافته و تعدادشان بیشتر شده است.

روی این پروژه ۵۰۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری کرده و اعتبار آن از محل صندوق توسعه ملی تامین می‌شود.

توافق رسمی برای تکمیل کردن نیروهای هوایی جمهوری ارمنستان میان ارمنستان و فدراسیون روسیه

"سیران اوهانیان" وزیر دفاع کشورمان ضمن مصاحبه با خبرنگاران اعلام کرده است که میان ارمنستان و فدراسیون روسیه توافق رسمی برای تکمیل کردن نیروهای هوایی جمهوری ارمنستان به دست آمده است. وزیر دفاع کشورمان افزوده است که در این اواخر پروژه جدید توسعه همکاری نظامی فنی با فدراسیون روسیه امضاء شده است و همکاری در این زمینه به سطح بین دولتی منتقل شده است. آقای "اوهانیان" تاکید کرده است که این سند همکاری امکانات تقویت همکاری میان موسسات مناسب دو کشور و رشد و گسترش روابط در زمینه صنایع نظامی را فراهم می‌آورد. وی افزوده است که همکاری نظامی فنی میان دو کشور در سطح عالی قرار می‌گیرد و ارمنستان از نظر کیفیت می‌تواند برابری با آذربایجان را حفظ کند.

سومین همایش ارمنه اروپا

در تاریخ ۱۴-۱۵ ماه اکتبر سال جاری در بروکسل ۳ مین همایش ارمنه اروپا برگزار خواهد گردید. در این مراسم مسائل مربوط به ۱۰۰ مین سال نسل کشی ارمنه و وضعیت جوامع ارمنه در کشورهای اروپا مورد بحث و بررسی قرار خواهند گرفت. این مطلب را "گاسپار کاراپتیان" رییس کمیسیون مسئله ارمنی در اروپا ضمن ملاقات با خبرنگاران اعلام کرده است. وی تاکید کرده است که مسئله اصلی این همایش موضوع غرامت می‌باشد. ترکیه باید این مسئله را قبول کند و دست به پرداخت غرامت بزند. جامعه بین المللی نیز باید درک کند که ارمنه از ترکیه خواهان نه فقط عذر خواهی بلکه ترمیم حقوق ملت ارمنی می‌باشد. وی افزوده است که ارمنه باید از طریق همکاری این مسئله را برای ترکیه مطرح کنند. رییس کمیسیون مسئله ارمنی در اروپا تاکید کرده است که هدف از فعالیت ارمنه اروپا شناسایی جهانی نسل کشی ارمنه و پرداخت غرامت، شناسایی رسمی استقلال جمهوری قره باغ از سوی اروپا، دفاع از حقوق ارمنه جاواخک - منطقه ارمنی نشین گرجستان، تامین امنیت فیزیکی ارمنه سوریه و نزدیک شدن ارمنستان به اروپا می‌باشد.

درخواست ادامه ارسال کمک های مالی به ارمنستان و قره باغ در کمیته روابط خارجی کنگره آمریکا

کمیته روابط خارجی کنگره آمریکا درخواست ادامه ارسال کمک های مالی به ارمنستان و قره باغ کرده است. دفتر دادخواهی ارمنه آمریکا گزارش می‌دهد که هنوز میزان کمک های ارسال به قره باغ و ارمنستان مشخص نیست. آقای "آرام هامباریان" مدیر عامل دفتر دادخواهی ارمنه آمریکا از این تصمیم استقبال کرده و گفته از فعالیت های "کی گرنجر" رییس کمیته مذکور و "آدام شیف" نماینده کنگره آمریکا راضی است. هر چند میزان کمک های خارجی آمریکا کاهش یافته است، اما کمک های مالی آمریکا به قره باغ و ارمنستان ادامه دارد. همه ساله آمریکا به قره باغ کمک مالی ارسال می‌کند. در سال ۲۰۰۷ میلادی این کمک مالی ۱۰ میلیون دلار بود. دادخواهی ارمنه آمریکا برای سال ۲۰۱۴ میلادی دفتر از دولت این کشور کمک مالی ۵ میلیون دلار درخواست کرده است.

ارمنستان

حل مشکل مبادله گاز و برق با ارمنستان

گاز ایران به ارمنستان می‌رود و در قالب برق به کشور بازمی‌گردد بنابراین دریافت برق از ارمنستان و ارسال گاز، هزینه و درآمد ارزی خاصی برای ایران ندارد؛ مشکل نیروگاه مغری نیز حل شده و به زودی اجرای این پروژه آغاز می‌شود. قائم مقام وزیر نیرو در امور بین الملل در گفت و گو با ایسنا، با بیان مطلب فوق اظهار کرد: سالانه پنج میلیون کیلووات ساعت برق به ارمنستان صادر می‌کنیم.

اسماعیل محصولی با اشاره به این که ایران از ارمنستان بیشتر برق وارد می‌کند، در مورد آخرین وضعیت پروژه مگری که با سرمایه‌گذاری ایران در ارمنستان اجرا می‌شود، اظهار کرد: بین بانک‌های ارمنی و بانک توسعه صادرات مشکلی پیش آمده بود که حل شد.

وی ادامه داد: در ملاقاتی که اخیرا با مقامات ارمنستان داشتیم، قول دادند که مشکل بانکی را حل کنند.

قائم مقام وزیر نیرو در امور بین الملل خاطرنشان کرد: در حال حاضر شرکت پیمانکار آماده اجرای پروژه است.

بر اساس این گزارش در نیمه خرداد سال گذشته در جریان سفر یکروزه وزیر نیرو به ارمنستان، دو کشور برای آغاز عملیات اجرایی نیروگاه برقایی "مغری" بر روی رودخانه ارس در شهریورماه سال ۹۱ توافق کردند.

بر این اساس قرار است پروژه نیروگاه برقایی مغری بر روی رودخانه ارس با ظرفیت ۱۳۰ مگاوات در خاک هر یک از دو کشور، در نزدیکی مرز جلفا - نوردوز اجرا شود.

این نیروگاه از سوی ارمنستان در منطقه "مغری" و از سوی ایران در منطقه "قره چیلر" احداث خواهد شد.

واردات ۱۵ ساله برق در ازای ۵۰۰ میلیون دلار

در روز هجدهم آبان ماه کلنگ نیروگاه برقایی مگری در حالی زده شد که ایران

تو که می خواهی باب روم را " تنسه کند

اعلامیه های پاپ روم درباره نسل کشی ارمنه و اهمیت شناسایی اولین و بزرگترین قتل عام قرن بیستم باعث ایجاد نگرانی ها در میان مقامات رسمی ترکیه شده است.

باید تاکید کرد که این اعلامیه ها باعث ایجاد تغییراتی در روابط میان ترکیه و واتیکان شده است. طبق معمول دولت ترکیه از اعلامیه های پاپ روم عصبانی شده و فراموش کرده بود با کی کار دارد. مقامات رسمی این کشور فراموش می کنند پاپ روم سمبل دنیای مسیحی می باشد و اعلامیه های وی در مرکز توجه رهبران کشورهای مختلف دنیا قرار دارد. وزارت امور خارجه ترکیه جرات کرده است با واتیکان مثل همان رفتاری که با اشخاصی که نسل کشی ارمنه را محکوم می کنند، برخورد نماید. نمایندگان وزارت امور خارجه ترکیه در این خصوص بیانیه ای را صادر کرده و در آن تاکید داشته اند که یکی از وظایف پاپ روم کمک به برقراری صلح در دنیا می باشد و نه این که به مشکلات تاریخی اشاره نماید. آنان سفیر واتیکان را به وزارت امور خارجه ترکیه دعوت نموده و درخواست خودداری از صدور این چنین اعلامیه ها کرده اند. همچنین تاکید شده است که صدور این چنین اعلامیه ها می تواند برای روابط دو جانبه پیامدهای ناگواری را به همراه داشته باشد. ولی سوال جالبی که در این جا به وجود می آید این است: اگر اعلامیه پاپ روم فقط در مورد مشکلات تاریخی می باشد، چرا باید در روابط میان ترکیه و واتیکان تغییرات منفی ایجاد شوند؟ و پاسخ این سوال بسیار ساده و مشخص است ترکیه بار دیگر سعی می کند با شانتاژ و تهدید صدای پاپ روم را سرکوب نماید. و در این چنین شرایط بسیاری از کشورهای اروپایی در خصوص رفتار دولت ترکیه سکوت اختیار می کنند چون نمی خواهند روابط و همکاری های شان با ترکیه دچار مشکل شود. شایان ذکر است که قبل از منتخب شدن به عنوان پاپ روم " فرانسیسکوس اول" کاردینال بود و در آرژانتین فعالیت کرده است. وی قبل از بر عهده گرفتن این سمت نیز همیشه نسل کشی ارمنه را محکوم کرده است. پاپ روم با ارمنه مقیم آرژانتین که بازماندگان نسل کشی ارمنه می باشند دارای روابط گرم و صمیمانه می باشد. به جز این پاپ روم با مدارک و اسناد آرشیو واتیکان در مورد نسل کشی ارمنه نیز آشنا است. پاپ روم همچنین اعلام کرده است که می خواهد در سال ۲۰۱۵ میلادی به مناسبت صدمین سالگرد نسل کشی ارمنه به ارمنستان سفر نماید. این اعلامیه به این معنا است که در سال ۲۰۱۵ میلادی دنیای متمدن در کنار ملت ارمنی خواهد بود و یاد شهدای نسل کشی ارمنه را گرامی خواهد داشت. در پایان باید تاکید کرد که رفتار کنونی دولت ترکیه باعث می شود که موضوع شناسایی نسل کشی ارمنه بیشتر در مرکز توجه جامعه جهانی صورت گیرد.

در گذرگاه تاریخ

منبع: مجموعه اسناد تاریخی نژادکشی ارمنیان در امپراتوری عثمانی - ایروان ۱۹۹۱

گردآوری و ویرایش: پرفسور آکادمیسین م.گ. نرسیسیان

ترجمه: ادیک باغداساریان (ا.گرماتیک)

بخشی از گزارش سر کنسول روسیه در ارزروم به زینویف سفیر این کشور در استامبول

۲ ماه مارس ۱۹۰۹

ترکان جوان با شتاب مسلمانان را مسلح می کنند، بویژه "داداش های" شهری را که از نظر سرکشی و تمرد و ارمنی ستیزی معروف هستند. روشن است که چه این عملیات و چه انگیزه های آن نمی توانست پنهان نگاه داشته شود. احساسات مسلمانان نه تنها در ارزروم که در بسیاری از نواحی ولایات بیتلیس، سواز، خاربرد، و دیاربکر تحریک شده است...

گزارشهای مطبوعات در باره کشتارهای آدانا

استامبول ۲۶ ماه آوریل ۱۹۰۹

خبرهای روزنامه های عصر حاکی از کشتارهای رخ داده در آدانا، انطاکیه و دیگر مناطق سوریه همراه باجزییات تکان دهنده است. بنا بر همین روزنامه ها بیش از ۳۵/۰۰۰ نفر کشته و ده ها روستا به آتش کشیده شده اند. آدانا به کلی طعمه حریق و ویران شده و تنها مرسین به کمک کشتی های خارجی نجات یافته است.

ماهنامه ارمنی - فارسی زبان

لویس

صاحب امتیاز، مدیر مسئول و سردبیر

ادیک باغداساریان

نشانی نشریه: تهران صندوق پستی ۹۴۸۸-۱۵۸۷۵

پست الکترونیکی: louys_monthly@yahoo.com

نشانی اینترنت: www.louysonline.com

چاپ احسان - تهران خیابان انقلاب شماره ۱۱۴۸ کدپستی ۶۳۵۶۱-۱۳۱۵۷ تلفن ۶۶۴۹۵۷۶۱

۲۰ صفحه تکشماره ۵۰۰ تومان

اشتراک مجله: تکشماره ۵۰۰ تومان. ایران یک سال ۶۰۰۰ تومان خارج ۵۰ دلار

شماره حساب ۱۴۰۶۸۶۴۹۲ بانک تجارت شعبه مجیدیه سه راه ارمنه

- ♦ مقالات و دیدگاه های مندرج در ماهنامه «لویس» لزوماً بیانگر موضع مدیر مسئول و هیئت سردبیری نیست.
- ♦ مقالات، عکس ها و مطالب رسیده باز گردانده نمی شود.
- ♦ نشریه در حکم و اصلاح مقاله ها مجاز است.
- ♦ استفاده از مطالب «ماهنامه لویس» با ذکر ماخذ آزاد است.

Լույս են տեսել
Էդիկ Բաղդասարյանի
ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը 10 ՀԱՏՈՐՈՎ
ՀԱՅ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ-ը
7 հատորով
Տորոնտո - Կանադա – 2012-2013

Էդիկ Բաղդասարյան

Էդիկ Բաղդասարյան

Հայ Պետականության
Պատմություն

7 հատորով

ISBN : 978-0-9916976-9-4

WWW.Edik-Baghdasarian.com

Տորոնտո - 2013

Պատվիրելու համար դիմել edbagh@yahoo.com

1-647-204-2414

1-818-627-8643